

Asbestsanering

Hoe kunnen de overheid en de markt de opgave van asbestsanering realiseren?

Voorwoord

Voor u ligt mijn afstudeerwerkstuk, welke ik geschreven heb in het kader van mijn opleiding Hippiëche Bedrijfskunde aan de Aeres Hogeschool in Dronten. Om een onderwerp te vinden wat ik interessant vind en wat actueel is, heb ik verschillende nieuwskanalen gevolgd. Een regelmatig terugkerend onderwerp was de asbestsanering. De regelgeving op dit gebied is een veelbesproken onderwerp vanwege de vele wijzigingen op dat gebied, dit heeft veel consequenties voor mensen met asbest op hun gebouwen. Ik heb veel interesse in de financiële sector, daarom heb ik mijn afstudeerstage bij Acon AVM gelopen. Dit onderwerp leek mij mooi te combineren met mijn interesse in de financiële sector. Hierdoor ben ik gaan nadenken over welke financiële gevolgen asbestsanering kan hebben. Ik vond dit zo interessant dat ik hier verder onderzoek naar wilde doen, via mijn afstudeerwerkstuk.

Graag wil ik allereest mijn afstudeerdocent Frans van Erp bedanken voor alle begeleiding het afgelopen jaar. Daarnaast wil ik ook mijn mentor Gert Wim Stoffer bedanken voor de ondersteuning bij vragen. Ten slotte wil ik mijn vrienden, mijn vriendin en familie bedanken voor alle steun die ik gekregen heb tijdens mijn opleiding.

‘Fiscale voordelen en initiatieven bij asbestsanering’

Welke financiële voordelen en initiatieven zijn er bij asbestsanering?

Auteur

E.L. Hut

3021311

Opleiding

Bedrijfskunde en Agribusiness

Major Hippische Bedrijfskunde

Onderwijsinstelling

Aeres Hogeschool

De Drieslag 4

8251JZ, Dronten

Beoordelaar

Dhr. F. van Erp

Tweede beoordelaar

Dhr. T. Geersing

11 augustus 2019, Dronten

DISCLAIMER

Dit rapport is gemaakt door een student van Aeres Hogeschool als onderdeel van zijn/haar opleiding. Het is géén officiële publicatie van Aeres Hogeschool. Dit rapport geeft niet de visie of mening van Aeres Hogeschool weer. Aeres Hogeschool aanvaardt geen enkele aansprakelijkheid voor enige schade voortvloeiend uit het gebruik van de inhoud van dit rapport.

Inhoud

Samenvatting	1
Summary	2
Hoofdstuk 1 Inleiding	3
1.1 Asbestproblematiek	3
1.2 Theoretisch kader	6
1.2.1 Soorten asbest	6
1.2.2 Fiscaal aftrekbare kosten.....	7
1.2.3 Zonnepanelen	7
1.2.4 Kleinschaligheidsinvesteringsaftrek (KIA)	7
1.2.5 Provinciale subsidies	8
1.3 Knowledge gap	10
1.4 Hoofd- en deelvragen	10
1.4.1 Hoofdvraag.....	10
1.4.2 Deelvragen	10
1.5 Doelstelling	10
Hoofdstuk 2 Materiaal en methode	11
2.1 Onderzoeksopzet.....	11
2.2 Materiaal.....	11
2.3 Methode.....	11
Hoofdstuk 3 Resultaten	12
3.1 Deelvragen	12
Hoofdstuk 4 Discussie	16
Hoofdstuk 5 Conclusie en aanbeveling.....	17
5.1 Onderzoeksvragen.....	17
5.2 Conclusie	18
5.3 Aanbeveling	19
Bibliografie	20
Bijlage I Vragen interview	22
Bijlage II Interview I	23
Bijlage III Interview II	25
Bijlage IV Interview III	27
Bijlage V Interview IV.....	29
Bijlage VI Interview V.....	32
Bijlage VII Asbestinventarisatie rapport.....	34
Bijlage VIII Offerte asbestsanering	66

Bijlage IX Toestemmingsbrief omgevingsdienst.....	70
Bijlage X Toestemmingsformulier	74

Samenvatting

Het doel van dit afstudeerwerkstuk is inzicht krijgen in hoe de overheid en de markt de opgave van asbestsanering kunnen realiseren. Eerst wordt er beschreven waarom asbestsanering zo belangrijk is en waarom de overheid dit verplicht asbestsanering verplicht heeft gesteld. Het is van belang om duidelijk inzicht te krijgen in welke mogelijkheden er beschikbaar zijn om asbestsanering te financieren en stimuleren, zowel vanuit de markt als de overheid.

De hoofdvraag die in dit afstudeerwerkstuk wordt beantwoord is 'Hoe kunnen de overheid en de markt de opgave van asbestsanering realiseren?'

Deze vraag wordt beantwoord op basis van de volgende deelvragen:

- Welke initiatieven worden er vanuit bestuurlijk niveau (rijk, provincie en gemeente) geboden?
- Welke fiscale aspecten worden er vanaf 2019 aangeboden om asbestsanering mogelijk te maken?
- Welke sancties volgen er als de doelstelling van de asbestsanering van 2024 niet wordt behaald?
- Welke financieringsmogelijkheden bieden banken om de opgave van de asbestsanering te realiseren?
- Welke initiatieven worden er verder vanuit het bedrijfsleven worden geboden?

Om inzicht te krijgen in de mogelijkheden vanuit de overheid en de markt zal er onderzoek gedaan worden. De relevante subsidies worden beschreven, net als andere initiatieven vanuit de markt. Daarnaast hebben er verschillende interviews plaatsgevonden met relevante bedrijven, organisaties en verschillende personen die actief zijn of zijn geweest op het gebied van asbestsanering. Tijdens de interviews werd duidelijk dat het standpunt dat men heeft erg afhankelijk is van de functie en ervaring van die persoon. Er zijn interviews geweest met diverse mensen die allemaal een andere functie/relatie hebben tot asbestsanering, de meningen die zij over dit onderwerp hadden waren erg divers.

De overheid heeft het doel gesteld dat in 2024 al het asbest in Nederland gesaneerd moet zijn. Op basis van het onderzoek kan geconcludeerd worden dat deze doelstelling niet behaald zal worden. Het advies op basis van het onderzoek om de doelstelling wel te kunnen realiseren is om weer subsidie te bieden voor asbestsanering. Met name voor particulieren zijn er momenteel zeer weinig opties om asbestsanering financieel aantrekkelijker te maken. Daarnaast moeten er sancties vastgesteld worden die zullen volgen wanneer niet aan de gestelde doelstelling wordt voldaan. Dit zal mensen stimuleren om asbest te saneren in plaats van dit uit te stellen.

Dit onderzoek is gericht op de mogelijkheden vanuit de overheid en de markt om de asbestsanering te stimuleren. Er wordt gekeken welke mogelijkheden er zijn en een advies gegeven om asbestsanering verder te stimuleren. Een advies voor een vervolgstudie is dan ook om te onderzoeken hoe de overheid deze adviezen zou kunnen realiseren.

Summary

The goal of this thesis is to gain insight in how the government and the market can realize the mandatory asbestos remediation. First, it will be made clear why asbestos remediation is so important and why the government made it mandatory to remediate all the asbestos before 2024. It is of interest to gain insight in what possibilities are available to finance the asbestos remediation because it is a costly affair. With this thesis it will be made clear what possibilities there are, available from both the government and from initiatives from the market.

The main question which will be answered in this thesis is ‘How can the government and the market realize the mandatory asbestos remediation?’

This question will be answered with the following sub-questions:

- Which initiatives are available from Governmental level (the Empire, Provinces and Municipalities)?
- Which fiscal aspects are offered in 2019 to make asbestos remediation possible?
- Which sanctions will follow if the goal for asbestos remediation for 2024 will not be achieved?
- Which financing options do banks offer to realise the goal of asbestos remediation?
- Which initiatives are offered from businesses?

In order to gain insight in the possibilities from the government and the market, research will be done. The relevant subsidy schemes are described and other initiatives from the market are described. Several interviews took place with concerned companies, organizations and several persons who are active or have been active with asbestos remediation. During the interviews it became clear that the opinions concerning asbestos remediation are very diverse. There have been interviews with several persons, who all had different functions/relations to asbestos remediation and they all had very different opinions concerning this subject.

The government has stated that all the asbestos should be remediated before 2024. Based on this research it can be concluded that this goal will not be achieved. The advice based on this research is to let the government offer grants again for asbestos remediation. In particular for individuals there are very few options to make asbestos remediation more appealing. Also, the sanctions that will follow when the goal of 2024 won't be achieved have to be communicated. When the sanctions are clear, this will stimulate people to remediate the asbestos and this will help to achieve the goal.

This research has focussed on the possibilities from the government and the market to stimulate the asbestos remediation. The current possibilities are described and an advice is given on how asbestos remediation can be stimulated. An advice for a follow up study is to research the possibilities how the government can realize these options.

Hoofdstuk 1 Inleiding

1.1 Asbestproblematiek

Vanaf 2024 zijn asbestdaken in Nederland verboden. Sinds 1993 is het al verboden om asbest te gebruiken in de bouw, maar op plekken waar het eerder geplaatst is moet het verwijderd worden van de daken.

Vanuit de overheid zijn er strenge regels gesteld aan het afvoeren van asbest, omdat asbest een bedreiging voor de gezondheid is. Momenteel is er in Nederland nog ongeveer 80 miljoen vierkante meter dak met asbest. Het grootste deel van al het asbest, zo'n 75% ligt op de daken van agrarische bedrijven. Naar verwachting wordt er dit jaar zo'n 12 miljoen vierkante meter gesaneerd. In 2017 was dit 10,8 miljoen vierkante meter en in 2016 ongeveer 10 miljoen. De overheid wil de sanering van asbest stimuleren, zodat er zo min mogelijk asbestvezels blijven vrijkomen wanneer asbest beschadigd raakt. In totaal is er door overheid 75 miljoen euro beschikbaar gesteld voor particulieren en bedrijven om de asbestsanering te financieren. De totale kosten om alle asbest in Nederland te saneren wordt geschat op 3 a 3,5 miljard euro, 75 miljoen subsidie is in verhouding een schijntje. Van dit geld is nog 0,6 miljoen euro beschikbaar. Zodra dit geld op is, zal er geen nieuw budget bijkomen. Per vierkante meter wordt 4,50 euro uitgekeerd met een maximum van 25.000 euro per adres (Rijksoverheid, 2018).

De reden dat asbest gesaneerd moet worden is dat het negatieve gevolgen heeft op de gezondheid. Door het inademen van de kleine vezels kan op den duur long-, longvlies- of buikvlieskanker ontstaan. Hoe meer vezels er in geademd worden, hoe groter de kans op kanker is. De vezels in het asbest komen vrij in de lucht, door de lucht in te ademen adem je het asbest is. Door de kleine hoeveelheid die in de buitenlucht te vinden is, zal men niet zomaar ziek worden. De kans wordt groter wanneer de hoeveelheid vezels in de lucht sterk verhoogd is. Bijvoorbeeld wanneer er brand is in een gebouw waar asbest op het dak ligt. Ook de leeftijd van het dak heeft invloed op de vezels die vrijkomen, hoe ouder het dak is hoe meer vezels er vrij zullen komen. Het duurt gemiddeld 40 jaar voor iemand kanker krijgt van asbest, daarom neemt het aantal mensen met kanker door asbest nog steeds toe. Er wordt nu dan ook pas echt duidelijk hoeveel gevolgen asbest heeft voor de gezondheid. (Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu, 2018)

De regels om asbest te saneren zijn erg streng, vanwege de gezondheidsrisico's. De eigenaar is verantwoordelijk voor de asbestsanering, maar mag dit niet in alle gevallen zelf doen. Wanneer het dak beschadigd is, de oppervlakte groter is dan 35 vierkante meter, het asbest dak op een bedrijfspand ligt of er asbesthoudende dakleien op het dak liggen mag de eigenaar het asbest niet zelf saneren. In deze gevallen moet er een gecertificeerd saneringsbedrijf ingeschakeld worden. Wanneer een gecertificeerd bedrijf ingeschakeld wordt, kan men subsidie aanvragen voor het verwijderen. Asbest dat in contact staat met de buitenlucht moet verwijderd worden, wanneer hier geen sprake van is hoeft het niet verwijderd te worden. Bijvoorbeeld wanneer er asbest verwerkt zit in cement, als het niet makkelijk kan beschadigen mag het mogelijk blijven zitten. (Rijksoverheid D.)

De strenge regels die gepaard gaan met de asbestsanering, brengen ook de nodige kosten met zich mee. Hoe hoog de kosten worden is afhankelijk van het bedrijf, de oppervlakte en hoe makkelijk het asbest te bereiken is. Daarnaast kunnen de kosten per gemeente ook

verschillen, omdat er in sommige gemeentes gratis afgevoerd kan worden terwijl er in andere gemeentes voor betaald moet worden. Asbesthoudend afval met dubbel verpakt zijn, om te voorkomen dat er alsnog gevaarlijke vezels vrijkomen, er moet dus ook rekening gehouden worden met verpakkingskosten. In tabel 1 hieronder is een overzicht te zien van de gemiddelde kosten van asbestsanering. In deze tabel wordt beschreven wat de gemiddelde kostprijs per m² is voor het verwijderen van asbest. Het is van belang hoe groot de oppervlakte is en waar het zich begeeft. In de linker kolom is te zien waarvoor de kosten zijn. De plek waar het asbest zich bevindt beïnvloed de prijs, asbest is van een dak makkelijker te verwijderen dan wanneer het verwerkt zit in een ruimte. Daarnaast zijn er afvoer- en verpakkingskosten. In de tweede kolom staat voor welke hoeveelheid de prijs is en in de derde kolom staat de gemiddelde prijs aangegeven. De verpakkingskosten zijn erg verschillend aangezien sommige bedrijven dit apart rekenen en andere bedrijven rekenen het mee in de prijs per m². Daarnaast is er in sommige gemeentes gratis verpakkingsmateriaal te verkrijgen.

	Oppervlakte	Gemiddelde kostprijs
Asbest verwijderen uit ruimtes	Tot 35 m ²	€1.075, -
	Tot 40 m ²	€1.175, -
	Tot 50 m ²	€1.475, -
	Tot 70 m ²	€1.725, -
Asbesthoudende golfplaten verwijderen	1 tot 10 m ²	€690, -
	11 tot 20 m ²	€810, -
	21 tot 30 m ²	€860, -
	31 tot 50 m ²	€935, -
Verpakkingskosten	Tot 1.500 kg	€0 - €35, -
Storten asbesthoudend materiaal	Per 100 kg	€0 - €30, -

Tabel 1 gemiddelde saneringskosten

Om een goed inzicht te kunnen krijgen in de verwachte kosten kan er vooraf aan de asbestsanering een asbestinventarisatie gedaan worden. Tijdens deze inventarisatie wordt er gekeken waar asbest in verwerkt zit en hoeveel dit ongeveer is. Op basis daarvan kan een schatting gemaakt worden van de kosten. Bij de asbestinventarisatie wordt er onderscheid gemaakt in drie soorten onderzoeken. Een overzicht van de soorten onderzoeken en de kosten staan in de onderstaande tabel 2 weergegeven. Er zijn drie verschillende onderzoeken die gedaan kunnen worden om te constateren of er asbest aanwezig is, wat voor soort asbest en in welke hoeveelheid het aanwezig is. Wanneer dit onderzoek wordt gedaan krijgt men een asbestinventarisatie rapport. Dit rapport hoort bij de woning, dit houdt in dat als het huis/pand verkocht wordt de verkopende partij het rapport aan de kopende partij moet geven. In de eerste kolom staan de verschillende types benoemd en in de tweede kolom de (gemiddelde) bijbehorende prijs. In de derde kolom staan de onderzoeken en de inhoud beschreven.

Onderzoek	Gemiddelde kosten	Aanvullende informatie
Type 0	€100 - €200	Een visuele beoordeling of asbesthoudend materiaal direct waarneembaar is
Type A	€300 - €400	Een inspectie naar de aanwezigheid van asbesthoudend materiaal wat direct waarneembaar is
Type B	€650 - €1.500	Wanneer er tijdens het Type-A onderzoek verwacht wordt dat er ook niet-direct waarneembaar asbesthoudend materiaal is moet dit onderzoek worden uitgevoerd

Tabel 2 Kosten asbestinventarisatie

Een asbestinventarisatie is niet altijd verplicht. Wanneer er sloop- of renovatiewerkzaamheden plaatsvinden in gebouwen die vóór 1994 gebouwd zijn moet er een volledige asbestinventarisatie uitgevoerd worden, door een gecertificeerd bureau. Voordat er ter plekke een inspectie plaats gaat vinden, wordt er het nodige vooronderzoek gedaan. Oude bouwtekeningen en rapportages worden bekeken om een duidelijk beeld van de locatie te krijgen. Een DIA (Deskundig Inventariseerde Asbest) gaat vervolgens op de locatie langs om het asbest op te sporen en een monster te nemen. Dit monster moet vervolgens geanalyseerd worden in een laboratorium zodat het voor het bedrijf dat de asbestsanering gaat uitvoeren duidelijk is hoe hoog het risico is en welke veiligheidsvoorschriften toegepast moeten worden. De gemiddelde kosten voor het analyseren van een monster zijn €45,- per monster. De volledige asbestonderzoeken (type A en B) mogen alleen uitgevoerd worden door asbestinventarisatie bedrijven die in het bezit zijn van een SC540 certificaat (Homedeal).

De overheid had wettelijk vastgesteld dat in 2024 alle asbest van de daken gesaneerd moet zijn. Op 16 oktober 2018 werd dit echter met een jaar verruimd naar 2025. Dit wetsvoorstel kwam van staatssecretaris Van Veldhoven van Infrastructuur. Voor velen was de eis om alle asbest voor 2024 gesaneerd te hebben niet haalbaar, door een jaar uitstel te geven van deze verplichting wordt het hopelijk realistischer om alle asbest verwijderd te krijgen (RTV Oost, 2018). Verschillende bedrijven spelen slim in op de grote vraag naar asbestsanering. Zo biedt Essent (agrarische)bedrijven een aanbod om kosteloos daken te laten saneren. Daken vanaf 800 m² kunnen kosteloos gesaneerd worden door Essent, in ruil daarvoor plaatst Essent zonnepanelen op het dak die ze 20 jaar mogen gebruiken. De zonnepanelen worden geplaatst onder het opstalrecht, na de 20 jaar worden ze eigendom van de ondernemers die de daken ter beschikking hebben gesteld (RTL, 2018).

1.2 Theoretisch kader

1.2.1 Soorten asbest

Er zijn in het verleden verschillende soorten asbest gebruikt, elk soort heeft verschillende eigenschappen. We kunnen asbest in twee verschillende groepen onderscheiden de zogenaamde amfiboolgroep en de serpentijngroep. Het onderscheid in deze groepen kan men maken op basis van structuur, vorm en de samenstelling. Asbest bestaat in verschillende kleuren, elke kleur heeft verschillende eigenschappen. Om duidelijk te krijgen met welke soort asbest je te maken hebt moet dit in een laboratorium geanalyseerd worden. Bij bewerkte asbest is namelijk niet meer te zien om welke kleur het gaat.

Figuur 1 Witte asbest **Ongeldige bron opgegeven**

De serpentijngroep is eenvoudig te herkennen aan de kleur, deze soort asbest is wit. In Nederland is het serpentijn de meest voorkomende soort asbest, ongeveer 85% van al het asbest in Nederland is van deze soort. Deze asbestsoort is zeker schadelijk voor de gezondheid maar van alle asbestsoorten de minst schadelijke. De structuur van de vezel is te herkennen aan de krul in de vezel. Op afbeelding 1 die u hieronder kunt zien, is de witte asbest soort te zien. Op deze foto kunt u duidelijk de vezels zien.

De tweede asbestsoort is de amfiboolgroep, deze groep bevat verschillende types asbest. Hier horen onder andere de volgende soorten bij: groen asbest (actinoliet), bruin asbest (amosiet), geel asbest (anthofyiet), blauw asbest (crocidoliet) en grijs asbest (tremoliet). Hiervan kennen we in Nederland slechts twee soorten, het blauwe en bruine asbest. In Nederland komen deze soorten gelukkig weinig voor, deze soort is namelijk het gevaarlijkst. Naar schatting is in Nederland 10% bruin asbest en 5% blauw asbest. Ook deze soort asbest is te herkennen aan de vezel, deze heeft geen krullende vezel maar een naaldvormige vezel. Deze vezel kan in de lengte splijten waardoor hij nog dunner wordt en hierdoor kan de vezel gemakkelijk ingeademd worden. Van deze twee soorten asbest is de blauwe variant het meest schadelijk, doordat deze vezel weerhaakjes heeft kan hij enorme schade toebrengen aan menselijke longen.

Figuur 2 Amfibool asbest **Ongeldige bron opgegeven**

In de structuur van het asbest kan men onderscheid maken in twee soorten: hecht gebonden en niet-hecht gebonden asbest. De structuur van het asbest bepaald hoe gevaarlijk de soort is. Het inademen van de vezels veroorzaakt de schade, daarom zijn niet-hecht gebonden vezels het gevaarlijkst. Deze vezels raken relatief makkelijk los van elkaar waardoor ze sneller vrijkomen en makkelijk ingeademd kunnen worden. Hecht gebonden asbest bestaat uit strak aan elkaar gebonden vezels. Deze vezels komen hierdoor moeilijker los van elkaar,

wanneer het asbest beschadigd is kan ook deze soort dodelijke ziektes zoals longkanker veroorzaken (Asbest-subsidies.nl).

1.2.2 Fiscaal aftrekbare kosten

Asbestvezels die vrijkomen zijn een gevaar voor de volksgezondheid, daarom is het voor de overheid belangrijk dat het zo snel mogelijk gesaneerd wordt. Om dit te stimuleren wordt er naast subsidies ook belastingtechnisch voordelen geboden. De belastingdienst biedt twee soorten aftrekposten en een afschrijvingsregeling bij asbestsanering. Deze voordelen zijn echter alleen geldig voor bedrijven, particulieren kunnen hier geen aanspraak op maken. Allereerst is er een zogenaamde Milieu-investering Aftrek (MIA). Dit is een extra aftrekpost, welke ervoor zorgt dat er een lagere fiscale winst berekend wordt en er dus minder belasting betaald hoeft te worden. Wanneer er asbest gesaneerd wordt, kan er voor de kosten voor het vervangen van het dak 27% afgeschreven worden van de fiscale winst. Omdat dit een extra aftrekpost is, geldt dit bovenop de andere afschrijvingen. Daarnaast is er ook een Energie Investering Aftrek (EIA). Dit is ook een extra aftrekpost die beschikbaar gesteld wordt wanneer er zonnepanelen aangeschaft worden, van de kosten is dan 41,5% aftrekbaar. Naast de aftrekposten is er ook nog een afschrijvingsregeling, de Vamil: Vrije Afschrijving Milieu-investeringen. Deze regeling houdt in dat er 75% van de investeringskosten afgeschreven kunnen worden in het jaar wat voor de ondernemer het voordeligst is. Dat kan het jaar van aanschaf zijn, maar ook bijvoorbeeld het volgende jaar als de ondernemer verwacht om dan meer winst te maken (Kosten-asbest).

1.2.3 Zonnepanelen

Er is een extra subsidieregeling wanneer er bij de asbestsanering zonnepanelen geplaatst worden op het nieuwe dak. Deze regeling is van toepassing voor agrariërs, mensen die een agrarisch bedrijf gehad hebben of (particuliere) eigenaren van voormalig agrarische bouwblokken. Aan deze subsidieregeling zijn verschillende eisen gesteld. Er moet een oppervlakte van minimaal 250 vierkante meter gesaneerd worden. Per vierkante meter is €4,50 beschikbaar met een max van €15.000,- per aanvrager (Kosten-asbest). De sanering moet gepaard gaan met het plaatsen van zonnepanelen, deze moeten een minimale capaciteit hebben van 5.000Wpiek. De zonnepanelen mogen ook op een ander asbestvrij dak geplaatst worden als deze zich op hetzelfde terrein bevindt. Daarnaast moet de asbestsanering gebeuren door een gecertificeerd bedrijf. Belangrijk is wel dat de zonnepanelen direct na de asbestsanering geplaatst worden. Wanneer er in een eerder stadium al asbest gesaneerd is en er later besloten wordt om toch zonnepanelen te plaatsen, komt dit niet meer in aanmerking voor subsidie (Asbestvanhetdak).

1.2.4 Kleinschaligheidsinvesteringsaftrek (KIA)

De kleinschaligheidsinvesteringsaftrek (KIA) is een bedrag wat van de winst mag worden afgetrokken, indien er in het boekjaar geïnvesteerd wordt in bedrijfsmiddelen. Om in aanmerking te komen voor deze aftrek moet er minimaal €2.300 worden geïnvesteerd, onder dit bedrag kan er niets worden afgetrokken. De KIA mag onder andere worden toegepast bij asbestsanering in combinatie met het plaatsen van zonnepanelen. Het bedrag of percentage wat van de winst mag worden afgetrokken verschilt elk jaar. Wanneer er in 2019 geïnvesteerd wordt voor minimaal €2.301 tot en met €57.321 kan er 28% van het investeringsbedrag worden afgetrokken van de winst. Over het boekjaar 2018 was het

minimaal €2.301 tot en met maximaal €56.642 voor 28% aftrek. Wanneer de investering tussen de €57.322 en €106.150 bedraagt kan er over 2019 een bedrag van €16.051 worden afgetrokken van de winst. In 2018 was het investeringsbedrag lager, namelijk tussen de €56.643 en €104.891, er mocht toen €15.863 worden afgetrokken. (Belastingdienst, Kleinschaligheidsinvesteringsaftrek 2018, 2018)

Als er een investering in 2019 plaatsvindt waarbij het bedrag tussen de €106.151 en €318.449 ligt mag er van de winst een bedrag worden afgetrokken van €16.051 minus 7.56% van het investeringsbedrag boven de €106.150. Als er boven de €318.550 wordt geïnvesteerd bedraagt de KIA in 2019 €0,-. In 2018 zijn de bedragen verschillend, voor een bedrag van €104.892 tot en met €314.673 mag er een bedrag van €15.863 minus 7.56% van het investeringsbedrag boven de €104.892 worden afgetrokken. Wanneer de investering in het boekjaar 2018 boven de €314.673 is kan er €0 worden afgetrokken van de winst. (Belastingdienst, Kleinschaligheidsinvesteringsaftrek 2019, 2019)

1.2.5 Provinciale subsidies

Naast de subsidie vanuit het Rijk bieden sommige provincies zelf ook een extra subsidie aan voor ondernemers. Er zal hier per provincie beschreven worden wat er aangeboden wordt.

De provincie Noord-Holland biedt extra subsidie voor boeren die de asbestsanering combineren met het plaatsen van zonnepanelen. Hiervoor is een bedrag beschikbaar van 238.000 euro, de maximale subsidie per project bedraagt 10.000 euro.

Zuid-Holland biedt sinds 2017 ook subsidie voor de combinatie van asbestsanering met het plaatsen van zonnepanelen. Zij stellen hierbij de eis dat ervoor tenminste 40 kilowattpiek aan zonnepanelen moet worden geplaatst. De subsidie hiervoor bedraagt €80, - per kilowattpiek. De termijn waarin deze subsidie beschikbaar is loopt tot 2023, echter was er in maart 2018 nog maar €500.000 over van de €850.000 die in 2017 beschikbaar is gesteld. Per project is er maximaal €100.000 beschikbaar, geïnteresseerden moeten dus niet te lang wachten om hier aanspraak op te maken anders is er geen subsidie meer beschikbaar.

Vanuit de provincie Noord-Brabant wordt de asbestsanering op leegstaande stallen gestimuleerd. Onder het motto 'stal eraf zon erop' wil de provincie de aanleg zonnepanelen op deze grond stimuleren. Boeren kunnen hiervoor gebruik maken van de SDE+ regeling, om hier aanspraak op te maken moet er een financieel haalbare businesscase opgesteld worden. Er moet aan verschillende eisen voldaan worden zo moeten de zonnepanelen een piekvermogen hebben van meer dan 15 kW-piek hebben, daarnaast moet de installatie aangesloten worden op het elektriciteitsnet (Manenmach).

Vanuit de provincie Limburg is er in 2017 een beleid opgesteld, dit beleid houdt in dat boeren een lening kunnen krijgen tegen een lage rente van 1,1% om de asbestsanering te kunnen financieren. Voorwaarde hierbij is dat er zonnepanelen geplaatst worden na de sanering. Deze lening kan aangevraagd worden bij het Limburgs Energiefonds. De provincie heeft daarnaast 100 miljoen euro uitgetrokken voor een sanerings- en verduurzamingsprogramma, wat nog nader ingevuld moet worden.

Niet elke provincie heeft een uitgebreide subsidieregeling. De provincie Gelderland stelt tot 2020 €4.000.000, - beschikbaar om asbestdaken versnelt te laten saneren. Dit doet de provincie bijvoorbeeld door bij te dragen aan samenwerkingsprojecten, zo wordt er bijvoorbeeld samengewerkt met een project in de Achterhoek. De provincie heeft tevens

500.000 euro beschikbaar voor het saneren van asbest in combinatie met het plaatsen van zonnepanelen. Echter, is dit geld niet beschikbaar voor reguliere aanvragen. Er loopt een proef met vijf projecten waarvoor dit geld beschikbaar is.

Overijssel heeft soortgelijk beleid hier wordt ook geen vaste vergoeding toegekend per vierkante meter asbest wat gesaneerd wordt. De provincie wil wel samenwerkingen stimuleren in het bedrijfsleven om asbestsanering te combineren met het plaatsen van zonnepanelen. Op deze manier zouden er lagere prijzen tot stand moeten komen. Daarnaast worden er leningen tegen een laag tarief aangeboden om het plaatsen van zonnepanelen te stimuleren.

Ook de provincie Drenthe biedt leningen aan tegen een laag rentetarief, waarbij de aflossingstermijn erg ruim is. In totaal is er 27,5 miljoen euro beschikbaar, per project is er maximaal 60.000 euro beschikbaar. Om aanspraak te maken op zo'n lening moet er wel een kredietcheck plaats vinden. De leningen kunnen tot 1 januari 2020 aangevraagd worden. Een lening tot 20.000 euro moet in 15 jaar afgelost worden, leningen boven dat bedrag moeten in 30 jaar.

Ten slotte heeft de provincie Friesland ook een extra subsidieregeling. De subsidie die beschikbaar is gesteld was voor slecht ongeveer 20 adressen beschikbaar, wanneer andere boeren van deze regeling gebruik willen maken is dat niet meer mogelijk. Het totaal beschikbaar gestelde bedrag was €150.000, daarvan 2/3de beschikbaar voor dak eigenaren en het overige bedrag voor energiecoöperaties.

De provincies Zeeland, Groningen, Flevoland en Utrecht bieden geen provinciale subsidieregeling aan. Wanneer iemand in een van deze provincies asbest wil saneren kan er alleen gebruik gemaakt worden van de landelijke subsidieregeling (Boerderij).

1.3 Knowledge gap

Vanuit de overheid is het verplicht gesteld om eind 2024 alles asbest van de daken verwijderd te hebben. Vanuit de overheid zijn er subsidies beschikbaar gesteld om tegemoet te komen in de kosten, maar zijn er ook nog andere initiatieven en mogelijkheden voor asbestsanering beschikbaar?

1.4 Hoofd- en deelvragen

In dit afstudeerwerkstuk is er gekeken naar nieuwe initiatieven en financieringsmogelijkheden die vanaf 2019 en later door het rijk, provincies en markt beschikbaar komen om asbestsanering mogelijk te maken.

1.4.1 Hoofdvraag

Hoe kunnen overheid en markt de opgave van asbestsanering realiseren?

1.4.2 Deelvragen

- Welke initiatieven worden er vanuit bestuurlijk niveau (rijk, provincie en gemeente) geboden?
- Welke fiscale aspecten worden er vanaf 2019 aangeboden om asbestsanering mogelijk te maken?
- Welke sancties volgen er als de doelstelling van de asbestsanering van 2024 niet wordt behaald?
- Welke financieringsmogelijkheden bieden banken om de opgave van de asbestsanering te realiseren?
- Welke initiatieven worden er verder vanuit het bedrijfsleven worden geboden?

1.5 Doelstelling

Het doel van dit afstudeerwerkstuk is het verkrijgen van inzicht in de financieringsmogelijkheden voor asbestsanering en welke alternatieve financieringsmogelijkheden er zijn.

Hoofdstuk 2 Materiaal en methode

2.1 Onderzoeksopzet

Tijdens dit onderzoek is er gekeken naar welke initiatieven en financieringsmogelijkheden er zijn vanuit het rijk en de markt voor asbestsanering. Eerst is de huidige situatie geschetst op basis van de beschikbare informatie. Bij het verrichten van een onderzoek naar een bepaald onderwerp wordt er onderscheid gemaakt tussen kwalitatieve en kwantitatieve methoden. Voor het onderzoek naar de initiatieven en financieringsmogelijkheden is een kwalitatief onderzoek van belang. Voor het kwalitatieve onderzoek is diepgaande informatie nodig, dit is verkregen aan de hand van diepte-interviews. Om de betrouwbaarheid van het onderzoek te waarborgen zijn er verschillende personen geïnterviewd die werkzaam zijn in verschillende functies, van verschillende bedrijven en met verschillende invalshoeken. Er is één medewerker van een asbestsaneringsbedrijf geïnterviewd. Daarnaast heeft er één interview plaatsgevonden waarbij twee medewerkers van een gemeente aanwezig waren. Tevens heeft er een interview plaatsgevonden met iemand die asbest heeft laten saneren. Een interview is afgenomen bij iemand die zelf asbest heeft laten saneren en tevens werkzaam is in de politiek. Daarnaast is er iemand geïnterviewd die werkzaam is bij een provincie. De periode waarin het onderzoek heeft plaatsgevonden is het eerste kwartaal van 2019 (Methoden, 2016).

2.2 Materiaal

Eigenaren van bedrijfspanden, agrarische bedrijven (boeren), asbestsaneringsbedrijven, bedrijven, de overheid, provincies, gemeentes en accountantskantoren behoorde tot de doelgroep. Onder deze groep zijn er diepte-interviews afgenomen worden. De vragen voor de diepte-interviews zijn te vinden in de bijlage.

De deelvraag ‘wat wordt er vanuit het bestuurlijk niveau geboden’ werd beantwoord door informatie vanuit de overheid, markt en overige mensen uit de doelgroep. De tweede deelvraag ‘welke fiscale aspecten zijn er’ werd beantwoord door agrariërs die ervaring hebben met asbestsanering ondernemers en de informatie die beschikbaar was vanuit het antwoord op de eerste deelvraag. De derde deelvraag ‘welke sancties volgen er als de doelstelling van 2024 niet wordt behaald?’ werd beantwoord vanuit de beschikbare informatie van de overheid, provincies en gemeenten. Naast een onderzoek naar welke sancties er zullen plaatsvinden om de doelstelling te behalen, is er ook onderzocht wie dit gaat controleren en handhaven. De volgende deelvraag ‘welke financieringsmogelijkheden zijn er vanuit banken?’ werd beantwoord door de beschikbare informatie. De laatste deelvraag ‘welke initiatieven worden er vanuit de markt geboden?’ werd beantwoord door informatie van bedrijven die zich in deze markt begeven en die alternatieven aanbieden of ondersteuning om tegemoet te komen in de kosten voor asbestsanering.

2.3 Methode

Via diepte-interviews is er inzicht verkregen in de meningen en ervaringen van diverse professionals in het werkveld, deze meningen zijn ook verwerkt in het verslag. De interviews zijn persoonlijk afgenomen, tijdens elk interview zijn er aantekeningen gemaakt. Na afloop van het interview zijn de aantekeningen direct uitgewerkt.

Hoofdstuk 3 Resultaten

3.1 Deelvragen

Welke initiatieven worden er vanuit bestuurlijk niveau (rijk, provincie en gemeente) geboden?

Het rijk biedt minimale initiatieven, er is een financiële compensatie beschikbaar gesteld waarbij er een maximum is gesteld aan het totaal beschikbare gedrag. Deze financiële compensatie is inmiddels al volledig vergeven en zal niet meer opnieuw beschikbaar gesteld worden. Wanneer er asbest gesaneerd is kan de ondernemer nog gebruik maken van de kleinschaligheidsaftrek (KIA). De overheid probeert met de EIA en MIA-regelingen te promoten dat er zonnepanelen worden geplaatst. Hierbij wordt duurzame energie gestimuleerd.

Provincies bieden ook beperkte mogelijkheden, momenteel is er binnen enkele provincies de mogelijkheid om subsidie te krijgen voor asbestsanering in combinatie met zonnepanelen. De provincies hebben ook maximale bedragen vastgesteld. De provincie Limburg biedt boeren die willen saneren de mogelijkheid om een lening af te sluiten tegen een laag rentetarief van 1,1% om zo de kosten voor de sanering te kunnen financieren. Zo hoopt de provincie de boeren in staat te stellen het financieel te kunnen realiseren. De provincie Gelderland heeft tot 2020 4 miljoen euro beschikbaar gesteld om versnelt asbestdaken te laten saneren. Dit geld komt alleen beschikbaar wanneer er samenwerkingsprojecten aan bod komen. Daarnaast zijn er ook enkele provincies die niets qua ondersteuning bieden. Wanneer men dan asbest wilde saneren kon er alleen aanspraak gemaakt worden op de subsidie van de overheid, echter is die subsidiepot inmiddels leeg. Uit het interview met de provincie Overijssel is gebleken dat de provincie bezig is om een Energie Bespaarfonds op te richten om de inwoners van de provincie te stimuleren in de asbestsanering. Dit houdt in dat men tegen zeer lage tarieven geld kan lenen voor asbestsanering, mits het nieuwe geplaatste dak duurzamer/beter geïsoleerd is of bijvoorbeeld zonnepanelen bevat.

Naast de subsidies vanuit het rijk en de provincies bieden sommige gemeentes ook nog aanvullende subsidies. Hierin is elke gemeente vrij om invulling te geven aan de subsidie. Er zijn gemeentes in Nederland die net als sommige provincies niets bieden aan de mensen die asbest willen saneren. Ook zijn er gemeentes die een kleine vergoeding geven, zoals de gemeente Raalte. Deze gemeente biedt ondernemers die asbest saneren €1,- per m². Dit bedrag kwam bovenop het bedrag dat vanuit het rijk was vastgesteld, mits deze extra subsidie werd aangevraagd bij de asbestsanering. De subsidie vanuit het rijk bedroeg €4,50 per m², met een maximum van €25.000 euro. De gemeente Raalte heeft geen maximum vermeld. Uit het interview met iemand die asbest heeft laten saneren, bleek wel ontevredenheid over de lage compensatie van de gemeente Raalte. De lage compensatie geeft het gevoel dat de gemeente de sanering weinig wil stimuleren en het ook weinig prioriteit heeft bij de gemeente.

De gemeente Hof van Twente heeft andere bedragen voor de gemeentelijke subsidie. Hierbij wordt onderscheid gemaakt tussen asbestsanering in het buitengebied en binnen de bebouwde kom. In het buitengebied ligt meestal het meeste asbest, daar wordt het minste aan financiële compensatie geboden. Deze gemeente hanteert andere bedragen dan de

gemeente Raalte, waarbij er wel een maximum is ingesteld. Mensen die in Hof van Twente gaan saneren in de stedelijke omgeving kunnen een subsidie aanvragen van €4,50 per m² bovenop de subsidie vanuit de provincie en het rijk. Voor het saneren van asbestdaken in het buitengebied is er een kleiner bedrag beschikbaar gesteld voor eigenaren die gaan saneren. Deze subsidie bedraagt €2,25 per m², in beide gevallen is het maximum vastgesteld op €25.000,-. Dit kan men ontvangen bovenop de subsidie die vanuit de andere instellingen als de provincie en het rijk zijn gegeven.

In de compensaties vanuit de gemeentes is duidelijk zichtbaar dat de gemeentes helemaal vrij zijn om te bepalen welke compensatie er geboden wordt, de verschillen tussen de gemeentes zijn erg groot. In de voorgaande tekst zijn er twee gemeentes uitgelicht, dit zijn de gemeente met de kleinste compensatie en de gemeente met de grootste compensatie.

Welke fiscale aspecten worden er vanaf 2019 aangeboden om asbestsanering mogelijk te maken?

Er worden in 2019 alleen voor ondernemers fiscale aspecten geboden. Ondernemers kunnen de BTW terug vragen, echter kunnen ondernemers dit altijd en is dit geen extra mogelijkheid vanwege de asbestsanering. Wanneer de ondernemers besluiten om na het saneren zonnepanelen te plaatsen op het dak kan er een zogenaamde Energie Investerings Aftrek (EIA) worden toegepast. Ondernemers die gebruik maken van de EIA kunnen 45% van het geïnvesteerde bedrag aftrekken van de fiscale winst. De investering moet minimaal € 2.500 zijn en maximaal €121 miljoen per kalenderjaar.

De Kleinschaligheid Investerings Aftrek, beter bekend als de KIA, is ook een fiscaal aspect waar ondernemers gebruik van kunnen maken wanneer er zonnepanelen worden geplaatst. Zonnepanelen worden door de overheid gezien als bedrijfsmiddel. De KIA kan worden toegepast wanneer een ondernemer fiscaal winst heeft gemaakt en het investeringsbedrag aan de minimale norm voldoet. Dit is trapsgewijs ingesteld qua bedragen waarbij er over 2018 en 2019 verschillen zijn. Om minimaal in aanmerking te komen voor de KIA moet er naast fiscale winst een minimaal bedrag van €2.301 geïnvesteerd zijn. Er kan, indien aan de voorwaarden voldaan is, in 2018 of 2019 28% van het geïnvesteerde bedrag van de winst worden afgetrokken. Het maximale bedrag om in aanmerking te komen voor die 28% aftrek bedraagt over het boekjaar 2018 maximaal €56.442. Over 2019 is dit maximale bedrag hoger ingesteld namelijk €57.321. Indien de investering in het jaar waarover gesproken wordt hoger uitvalt, valt de ondernemer in een andere aftrekschaal. Indien de investering in 2018 boven de €56.443 en onder de € 104.891 valt kan er van de winst een bedrag van € 15.863 worden afgetrokken. In 2019 moest het investeringsbedrag tussen de €57.322 en €106.150 liggen om in aanmerking te komen voor de KIA van € 16.051. Wanneer de investering boven deze maximale bedragen is, kan het zelfde bedrag qua investeringsaftrek worden gehanteerd minus 7.56% van de investering boven het minimale bedrag van de vorige schaal. De KIA valt volledig weg voor ondernemers wanneer de investering in 2018 meer dan € 314.673 bedraagt en over 2019 is dit bedrag vastgesteld op € 318.449.

De VAMIL (Willekeurige Afschrijving Milieu Investerings) kan toegepast worden op investeringen vanaf 2011, waarbij er tot 75% afgeschreven kan worden op geïnvesteerde bedragen. Dit kan op een tijdstip naar keuze van de ondernemer. Op deze manier kan de ondernemer zijn fiscale winst drukken en zal het te betalen belasting bedrag lager uitvallen. Meestal word de VAMIL gecombineerd met de MIA (Milieu Investerings Aftrek), dit zijn twee

verschillende regelingen maar deze staan bij RVO beide op de milieu lijst. Bij de MIA mag de ondernemer op zijn fiscale winst maximaal 36% van het geïnvesteerde bedrag in mindering brengen waarbij de investering minimaal € 2.500 bedraagt. Het percentage wordt bij aanvraag vastgesteld, de RVO bekijkt dan wat de milieueffecten van dit bedrijfsmiddel zullen zijn.

Welke sancties volgen er als de doelstelling van de asbestsanering van 2024 niet wordt behaald?

Op 19 januari gaf RVO aan dat er nog 80 miljoen vierkante meter asbest gesaneerd moest worden in Nederland. De laatste jaren is er wel een stijgende lijn te zien in de hoeveelheid asbest die gesaneerd is. Ten opzicht van 2014 is er in 2018 een keer zoveel gesaneerd, namelijk 12 miljoen vierkante meter in een jaar. Om de doelstelling van 2024 te behalen moet de jaarlijkse hoeveelheid gesaneerde asbest nog wel omhoog (Rijksoverheid, 2019).

Momenteel is er nog niet vastgelegd wat de sanctie zal worden wanneer er niet voldaan wordt aan de doelstelling. Het kan voor de asbestsanering voordelig werken wanneer dit wel actief gecommuniceerd wordt, aangezien men dan waarschijnlijk minder afwachtend wordt in het saneren. Zolang er geen sancties zijn verwacht men dat de doelstelling wel verschoven wordt. Uit het interview met de omgevingsdienst Overijssel is gebleken dat de verwachte sanctie zal zijn dat er bij een overtreding van de doelstelling het bestuurlijk recht in actie zal worden gezet door de gemeente. Bij illegaal saneren wordt er strafrechtelijke vervolging verwacht, waarbij een rechter de overtreder een boete zal opleggen. Vervolgens zou er vanaf 2024 een last onder dwangsom opgelegd kunnen worden. Wanneer hier geen gehoor aan wordt gegeven zou men dan over kunnen gaan op last onder bestuursdwang. Dit houdt in dat de asbestsanering vanuit de omgevingsdienst of gemeente in werking wordt gezet, waarbij alle kosten worden doorberekend aan de overtreder.

De overheid zal een duidelijk standpunt moeten aannemen omtrent de asbestsanering, zodat duidelijk wordt wat de consequenties zijn wanneer er niet gesaneerd wordt. De overheid durft nog geen harde besluiten te nemen over de consequenties die zullen volgen wanneer men de doelstelling niet haalt. Voor veel mensen wordt het echter moeilijk om aan de asbestsanering in 2024 te voldoen, daarom stellen veel mensen de asbestsanering uit. Omdat het niet duidelijk welke consequenties er volgens wanneer er in 2024 nog asbest op de daken ligt, nemen mensen het risico om het voor zich uit te schuiven. Dit geeft de mogelijkheid om bijvoorbeeld extra te sparen of een passende lening af te sluiten. Wanneer er duidelijk zou zijn welke consequenties er volgen, kan dit mensen afschrikken wanneer ze afwachten. Uit het interview met een lid van de tweede kamer werd ook al snel duidelijk dat de doelstelling niet behaald zal worden. Dit komt mede doordat de overheid geen sancties durft op te leggen.

Welke financieringsmogelijkheden bieden banken om de opgave van de asbestsanering te realiseren?

Enkele banken komen ondernemers tegemoet bij de financiering van asbestsanering. Zij verstrekken een hypothecaire lening tegen een laag rentetarief. Een hypothecaire lening is in de volksmond beter bekend als een hypotheek. Deze lening heeft een tijdsduur waarbinnen het afgelost moet zijn. De meest voorkomende tijdsduur is dertig jaar, hierbij is het rentepercentage ook voor die tijd vastgesteld. Er zijn ook banken die met andere bedrijven

een fonds hebben opgericht, namelijk het Energiebespaarfonds. Hierbij kan een financiering worden aangevraagd wanneer er aan bepaalde eisen wordt voldaan. Het dak moet beter geïsoleerd worden en/of er moeten zonnepanelen op geplaatst worden. Ook kan er een lening worden afgesloten die wordt gekoppeld aan de woning. Dit noemen ze ook wel verzilveren. Deze situatie is alleen van toepassing wanneer de maandelijkse lasten niet betaald kunnen worden bij een lening. Het koppelen van een lening aan de woning houdt in dat wanneer de lening bijvoorbeeld €20.000,- is en het huis op den duur wordt verkocht voor €180.000,- de verkopende partij €180.000,- aan de verkoop overhoudt. Wanneer de lening aan een zakelijke woning wordt gekoppeld en het bedrijf gaat bijvoorbeeld over van vader naar zoon, krijgt de zoon ook de lening. Deze situatie kan echter vrijwel alleen worden toegepast wanneer andere vormen van financiering niet haalbaar zijn. Daarnaast wil het rijk een fonds gaan oprichten, om rentevrije lening aan te bieden voor asbestsanering. De rijksoverheid werkt in samenwerking met de provincies, gemeentes en banken aan een invulling van dit fonds.

Welke initiatieven worden er verder vanuit het bedrijfsleven worden geboden?

Er zijn verschillende bedrijven die slim op de asbestsanering inspelen. Essent doet agrarische bedrijven een aanbod om kosteloos het asbest te laten saneren, daken van 800m² kunnen hiervoor in aanmerking komen. In ruil voor het kosteloos saneren wil Essent zonnepanelen op het dak plaatsen en deze twintig jaar gebruiken. Deze panelen worden geplaatst onder het opstalrecht, na de twintig jaar worden ze eigendom van de ondernemers die de daken ter beschikking hebben gesteld en hebben zij geen schuld aan Essent. Er zijn zo meer partijen die hier op inspelen zoals Univé, Sunnvest en Kingspan (dak lease). Er worden echter strenge eisen aan de daken gesteld, waardoor veel daken hier niet voor in aanmerking komen. Het probleem rondom asbestsanering zal hierdoor dus niet volledig opgelost worden, immers komen veel mensen dus niet voor deze regeling in aanmerking. Daarnaast heeft ook niet iedereen vertrouwen in een dergelijke aanpak. Zo is uit het interview met iemand die asbest heeft laten saneren gebleken dat diegene er geen vertrouwen in heeft vanwege een gebrek aan informatie en de vermoedelijke kleine lettertjes die eraan vast zitten. Hoe zit het bijvoorbeeld wanneer de zonnepanelen afgeschreven zijn en verwijderd moeten worden? Is dit schadelijk voor mens en milieu? Hoeveel kosten brengen de zonnepanelen mee aan onderhoud wanneer ze al 20 jaar oud zijn? Deze onduidelijkheid zorgt ervoor dat er vanuit sommige mensen geen interesse in dit initiatief is. Verder komt er vanuit de markt weinig actie/beweging aangezien veel bedrijven geen verdienmodel zien in asbestsanering. De initiatieven die vanuit het bedrijfsleven ontstaan zijn met zulke scherpe voorwaarden dat veel dak eigenaren hier niet aan voldoen. Naast het bovengenoemde initiatief van de zonnepanelen wordt er alleen vanuit banken iets geboden, dat zijn financieringen tegen lage rente tarieven. Verder komen er vanuit het bedrijfsleven geen initiatieven om de asbestsanering te stimuleren.

Waar er vanuit het bedrijfsleven initiatieven zijn om de asbestsanering te stimuleren, volgen er vanuit het bedrijfsleven ook negatieve invloeden. De verzekeraars komen zelf ook met maatregelen tegen de asbestdaken om de mensen zo te dwingen om te gaan saneren. In de voorwaarden van veel opstalverzekeringen zijn clausules opgenomen met betrekking tot asbestdaken. Veel verzekeringsmaatschappijen bieden geen dekking op panden waar asbestdaken op liggen of de premies worden aanzienlijk verhoogd. Het zal voor de mensen

met asbestdaken moeilijk worden om hun onroerend goed te verzekeren en de kosten zullen aanzienlijk hoger worden (VNG, 2019) .

Hoofdstuk 4 Discussie

Asbestvezels kunnen schadelijk zijn voor mens en milieu. Daarom heeft de overheid de doelstelling om in 2024 in heel Nederland de daken asbest vrij te hebben. De kosten voor de asbestsanering zijn echter dusdanig hoog dat dit voor veel mensen een struikelblok is. Het doel van dit onderzoek was dan ook inzicht te krijgen hoe de doelstelling van de overheid in samenwerking met de markt gerealiseerd kan worden, waarbij de mensen die asbest laten saneren er ook voordelen van ondervinden.

Voor dit onderzoek is een vragenlijst opgesteld, die tijdens verschillende interviews afgenomen zou worden. De interviews zijn allemaal persoonlijk gevoerd met mensen die verschillende functies vervullen die betrekking hebben op asbestsanering of ervaring hebben met asbestsanering. Zo zijn er mensen uit de praktijk geïnterviewd die er dagelijks mee werken, iemand die persoonlijke ervaring met het asbest saneren heeft, iemand vanuit de landelijke politiek, een bedrijf die asbestsanering verzorgt en iemand die werkt bij een provincie. Zodoende is er informatie vanuit verschillende invalshoeken, niveaus en invloeden. Hierdoor kon er een divers beeld ontstaan over de verschillende belangen die men heeft omtrent asbestsanering.

De interviews zijn tot stand gekomen door bedrijven, personen en instanties te benaderen per mail, telefonisch of via Facebook en daarna afspraken in te plannen voor een interview. In het begin waren er nog maar twee interviews ingepland, wat uiteindelijk te weinig zou zijn om een betrouwbaar resultaat te geven. Vervolgens zijn verschillende bedrijven actief benaderd voor interviews. Uiteindelijk hebben er hierdoor 5 interviews plaatsgevonden. Er zijn ook banken benaderd voor interviews maar helaas is hier geen interview uit voortgekomen.

Tijdens de interviews werd duidelijk dat de geïnterviewde personen allemaal diverse meningen en ideeën over asbestsanering hebben. Verschillende bedrijven en instanties hebben ook allemaal een eigen kijk op het probleem, de geïnterviewde personen stonden in bepaalde punten qua mening ook haaks op elkaar. De meningen waren ook erg divers over de politieke doelstelling om asbest verplicht te laten saneren. De voorstanders van de asbestsanering waren er zeker van dat de doelstelling gehaald zou worden, de tegenstanders verwachten het tegenovergestelde. Juist door de verschillende invalshoeken kon er een zeer divers beeld gevormd worden. Op deze manier kon er ook gekeken worden welke meningen men heeft over de initiatieven vanuit de markt en de overheid.

De verschillende deelvragen zijn nodig geweest om de hoofdvraag te beantwoorden, achteraf gezien hadden sommige deelvragen ook in een keer beantwoord kunnen worden omdat de antwoorden overlappend zijn. Daarnaast had er een deelvraag gericht moeten worden op de initiatieven vanuit de markt. De formulering had misschien ook iets anders gemoeten, omdat bijvoorbeeld de ontwikkeling rondom de verzekeringsmaatschappijen eigenlijk een negatieve invloed is die wel benoemd moet worden maar nu minder goed binnen de deelvragen past.

Op basis van de resultaten die uit de interviews naar voren zijn gekomen is er een beeld geschetst hoe er in Nederland naar asbestsanering wordt gekeken en wat voor verbeterpunten er zijn op dat gebied.

Hoofdstuk 5 Conclusie en aanbeveling

Jaren geleden is het verbod op asbest ingevoerd, het is tevens al jaren een rumoerig onderwerp. Momenteel ligt er nog zo'n 80 miljoen vierkante meter asbest op de daken, dit moet nog gesaneerd worden. Het saneren van asbest brengt veel kosten met zich mee, vandaar dat er nog veel asbest op de daken ligt. Het doel van dit onderzoek was dan ook om een beeld te krijgen hoe de overheid en de markt asbestsanering kunnen realiseren.

5.1 Onderzoeksvragen.

- ***Welke initiatieven worden er vanuit bestuurlijk niveau (rijk, provincie en gemeente) geboden?***

De asbest problematiek is een landelijk issue. Vanuit het rijk werd een compensatie beschikbaar gesteld van €4,50 per vierkante meter, voor ondernemers die besloten asbest te saneren. Dit bedrag ontving men na de investering. Medio 2017 was het beschikbare bedrag vanuit de overheid op. Toen is er besloten geen nieuw budget beschikbaar te bestellen. Er is momenteel ook geen budget meer beschikbaar gesteld. De provincies en gemeentes waren vrij om financiële compensatie aan te bieden. Daarom wisselde het per provincie en gemeente wat er werd geboden. In sommige gemeentes werd er niets geboden, in een andere provincie €1,- per vierkante meter en weer in een andere provincie was de subsidie €4,50 per vierkante meter. Dit ontving men bovenop de landelijke subsidie, toen deze nog beschikbaar was.

- ***Welke fiscale aspecten worden er vanaf 2019 aangeboden om asbestsanering mogelijk te maken?***

Ondernemers kunnen gebruik maken van fiscale aspecten voor asbestsanering. Particulieren kunnen hier geen aanspraak op maken. Naast de fiscale aspecten die beschikbaar zijn voor ondernemers, konden ondernemers ook al aanspraak maken op de subsidie van de overheid zolang deze beschikbaar was. Ondernemers in Nederland kunnen BTW opvragen, dat kan ook over de kosten van asbestsanering. Wanneer een ondernemers asbest gaat saneren en daarna zonnepanelen laat terugplaatsen, kan de Energie Investering Aftrek (EIA) worden toegepast. De ondernemer mag naast de afschrijving een extra bedrag aftrekken van de winst door de investering. De aftrek van de winst voor 2019 is 45% van het geïnvesteerde bedrag. Naast deze aftrek kan een ondernemer ook gebruik maken van de Kleinschaligheids Inversterings Aftrek (KIA), Milieu-inversteringsaftrek (MIA) en de willekeurige afschrijving milieu-investeringen (VAMIL) toepassen. De MIA en VAMIL zijn twee verschillende regelingen maar worden vrijwel altijd gezamenlijk toegepast. Verder worden er geen speciale fiscale aspecten voor ondernemers in Nederland geboden voor asbestsanering.

- **Welke sancties volgen er als de doelstelling van de asbestsanering van 2024 niet wordt behaald?**

De overheid heeft jaren geleden de wet aangenomen om asbestsanering te verplichten, daarbij werd gesteld dat in 2024 alle asbest in Nederland gesaneerd moest zijn. Uiteindelijk moeten er ook controles gaan plaatsvinden en moeten er sancties volgen indien de wet overtreden wordt. Verwacht wordt dat de omgevingsdienst dit zal moeten handhaven. De omgevingsdienst is een samenwerking van meerdere gemeentes. Het is echter nog steeds onduidelijk welke sancties er precies zullen volgen wanneer er niet aan de deadline wordt voldaan. De verwachte sanctie zal zijn dat er bij een overtreding van de doelstelling het bestuurlijk recht in actie zal worden gezet door de gemeente. Bij illegaal saneren wordt er strafrechtelijke vervolging verwacht, waarbij een rechter de overtreder een boete zal opleggen. Vervolgens zou er vanaf 2024 een last onder dwangsom opgelegd kunnen worden. Wanneer hier geen gehoor aan wordt gegeven zou men dan over kunnen gaan op last onder bestuursdwang. Dit houdt in dat de asbestsanering vanuit de omgevingsdienst of gemeente in werking wordt gezet, waarbij alle kosten worden doorberekend aan de overtreder.

- **Welke financieringsmogelijkheden bieden banken om de opgave van de asbestsanering te realiseren?**

Asbestsanering is een dure aangelegenheid. Naast de kosten voor het saneren heeft men ook te maken met de kosten van het plaatsen van een nieuw dak. Voor veel mensen is het financieel niet mogelijk om zo'n grote investering te doen, omdat ze niet genoeg geld hebben. Door middel van een financieringsaanvraag bij een bank kan men middels een lening over voldoende geld beschikken voor de asbestsanering. Deze lening kan dan in meerde jaren afgelost worden. De banken bedienen speciaal voor de leningen voor asbestsanering lagere rente tarieven dan bij andere leningen. Met het geld van de lening kan de asbestsanering en het plaatsen van een nieuw dak, met of zonder zonnepanelen, gefinancierd worden.

- **Welke initiatieven worden er verder vanuit het bedrijfsleven worden geboden?**

Vanuit de markt worden er ook enkele mogelijkheden geboden om asbestsanering te realiseren, dit biedt kansen indien men zelf onvoldoende financiële middelen heeft en men geen lening wilt en/of kan afsluiten. Meerdere energiebedrijven bieden een uitkomst. Wanneer er aan verschillende eisen voldaan wordt, zoals een bepaald oppervlakte van het dak, biedt het bedrijf de mogelijkheid om alle kosten voor de asbestsanering en het nieuwe dak op zich te nemen. In ruil daarvoor mag het bedrijf zonnepanelen op het nieuwe dak plaatsen en hier 20 jaar lang de energie van gebruiken. Na de 20 jaar zijn de zonnepanelen en de opbrengst van de eigenaar van de woning.

5.2 Conclusie

- **Hoe kunnen overheid en markt de opgave van asbestsanering realiseren?**

Het verbod op asbest zal blijven, aangezien dit verbod in de hele Europese Unie geldig is. Er zijn veel verschillende meningen over de huidige vorm van asbestsanering. Uit het onderzoek kwam duidelijk naar voren dat men vaak vraagtekens heeft bij de huidige manier

van saneren. Men vraagt zich af of asbest wel echt zo gevaarlijk is als beschreven wordt en of de veiligheidsmaatregelen niet overdreven zijn.

Om de doelstelling te behalen dat in 2024 alle Nederlandse daken asbest vrij zullen zijn, zullen de markt en de overheid dichter bij elkaar moeten komen om huiseigenaren een helpende hand te bieden. De overheid zal opnieuw subsidie beschikbaar moeten stellen, zodat men eerder over zal gaan op saneren. Daarnaast zouden particulieren financieel beter tegemoetgekomen moeten worden, gezien er voor particulieren weinig mogelijkheden zijn om de kosten aantrekkelijker te maken.

Vanuit de markt zouden er ook meer mogelijkheden moeten zijn, verschillende energieleveranciers hebben een mooi idee door asbestsanering te verzorgen in ruil voor het plaatsen van zonnepanelen. Echter vallen veel mensen buiten deze regeling, omdat ze niet aan alle gestelde voorwaarden voldoen. Daarnaast zou het duidelijker moeten worden hoe deze regeling in elkaar zit, omdat veel mensen bang zijn voor eventuele kosten bij schade, voor de verzekering etc. Wanneer het direct duidelijker zou zijn hoe de constructie werk, zullen mensen zich er eerder in gaan verdiepen.

Ten slotte is het voor het behalen van de deadline belangrijk om duidelijk te gaan communiceren welke sancties er verbonden zijn aan het niet tijdig saneren van asbest. Momenteel wachten veel mensen de sancties af en stellen de sanering uit, omdat de middelen er niet zijn om te saneren en zolang er geen sancties bekend zijn wacht men het af. Het afwachtende gedrag in combinatie met de weinige financieringsmogelijkheden en het gebrek aan subsidie vanuit de overheid, maakt dat de doelstelling van 2024 op deze wijze niet behaald zal worden.

5.3 Aanbeveling

Naar aanleiding van dit onderzoek zullen er een aantal adviezen worden gegeven om de mogelijkheden voor asbestsanering te verbeteren en de doelstelling makkelijker te kunnen behalen.

Vanuit de overheid moet er weer een subsidie komen, zodat men een financiële compensatie ontvangt voor de asbestsanering. Deze subsidie moet niet alleen voor ondernemers beschikbaar worden, maar ook voor particulieren die asbest laten saneren. De overheid zou meer tijd moeten uittrekken om de doelstelling te behalen, maar daarbij moeten wel direct de sancties gecommuniceerd worden die zullen volgen wanneer men niet aan de doelstelling voldoet. De markt zou daarnaast meer moeten inspelen op het probleem, zodat er makkelijkere en goedkopere opties komen om asbest te saneren. Er zou een fonds opgericht kunnen worden waar men geld kan lenen tegen nog lagere tarieven dan de banken momenteel bieden, door daarnaast een lange looptijd voor de leningen te gebruiken wordt het makkelijker om de financiële kosten van asbestsanering te kunnen dragen.

Bibliografie

- Asbest-subsidies.nl. (sd). *Definitie soorten asbest*. Opgehaald van Asbest-subsidies: <https://www.asbest-subsidies.nl/definitie/soorten/>
- Asbestvanhetdak. (sd). *Stimuleringsregeling Asbest eraf zonnepanelen erop*. Opgehaald van Asbestvanhetdak: <http://www.asbestvanhetdak.nl/>
- Belastingdienst. (2018). *Kleinschaligheidsinvesteringsaftrek 2018*. Opgehaald van Belastingdienst : https://www.belastingdienst.nl/wps/wcm/connect/bldcontentnl/belastingdienst/zakelijk/winst/inkomstenbelasting/verandering_inkomstenbelasting_vorige_jaren/veranderingen-2018/investeringsaftrek-2018/kleinschaligheidsinvesteringsaftrek_2018
- Belastingdienst. (2019). *Kleinschaligheidsinvesteringsaftrek 2019*. Opgehaald van Belastingdienst: <https://www.belastingdienst.nl/wps/wcm/connect/bldcontentnl/belastingdienst/zakelijk/winst/inkomstenbelasting/veranderingen-inkomstenbelasting-2019/investeringsaftrek-2019/kleinschaligheidsinvesteringsaftrek-2019>
- Boerderij. (sd). *Meer asbest saneren met minder steun*. Opgehaald van Boerderij: <https://www.boerderij.nl/Home/Achtergrond/2017/3/Meer-asbest-saneren-met-minder-steun-104286E/>
- Homedeal. (sd). *asbest verwijderen*. Opgehaald van Homedeal: <https://www.homedeal.nl/asbest-verwijderen/asbestinventarisatie-kosten/>
- Kosten-asbest. (sd). *Zijn asbestkosten fiscaal aftrekbaar*. Opgehaald van Kosten-Asbest: <https://www.kosten-asbest.nl/fiscaal-aftrekbaar/>
- Manenmach. (sd). *Fiscale regelingen*. Opgehaald van Manenmach: <https://www.manenmach.nl/fiscale-regelingen/>
- Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu. (2018, November 29). *Asbest*. Opgehaald van Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu: <https://www.rivm.nl/Onderwerpen/A/Asbest>
- Rijksoverheid. (2018, 10 16). *Einde asbestdaken in Nederland*. Opgehaald van Rijksoverheid: <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/asbest/nieuws/2018/10/16/einde-asbestdaken-in-nederland>
- Rijksoverheid. (2019, januari 19). *opgeruimde asbestdaken in vijf jaar verdubbeld* . Opgehaald van Rijksoverheid: <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/asbest/nieuws/2019/01/19/opgeruimde-asbestdaken-in-vijf-jaar-verdubbeld>
- Rijksoverheid, D. (sd). *De belangrijkste asbestregels*. Opgehaald van <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/asbest/asbestregels>
- RTL. (2018, 12 13). *Boeren blij, Essent blij: energiebedrijf vervangt asbestdaken door zonnepanelen*. Opgehaald van <https://www.rtlz.nl/business/artikel/4516846/asbest-dak-weghalen-gratis-zonnecellen-boer-bedrijf-essent>

RTV Oost. (2018, 10). Opgehaald van Jaar uitstel asbestverbod lijkt niet meer dan een druppel op een gloeiende plaat: <https://www.rtvooost.nl/nieuws/300214/Jaar-uitstel-asbestverbod-lijkt-niet-meer-dan-een-druppel-op-een-gloeiende-plaat>

VNG. (2019, juni 21). Opgehaald van <https://vng.nl/onderwerpenindex/milieu-en-mobiliteit/asbest/nieuws/wetsvoorstel-asbestdakenverbod-verworpen-hoe-nu-verder>

Bijlage I Vragen interview

1. Voor welk bedrijf bent u werkzaam?
2. Wat is uw functie?
3. Wat zijn de voornaamste activiteiten van het bedrijf?
4. Heeft u ervaring met asbestsanering? Zo ja op welke manier?
5. Wat vindt u van de huidige financiële compensatie vanuit de overheid/provincie en gemeente?
6. Heeft u ervaring met het plaatsen van zonnepanelen in combinatie met asbestsanering?
7. Hoe vindt u de huidige veiligheidsregels met betrekking tot asbestsanering?
8. Is het voor u duidelijk welke financiële mogelijkheden er zijn als u asbest gaat saneren?
9. De overheid verplicht dat in 2025 alle asbest gesaneerd is, denkt u dat dit haalbaar is?
10. In hoeverre zullen alternatieve opties u doen besluiten om het asbest te laten saneren?
11. Er zijn vanuit de markt enkele alternatieven om het asbest saneren voor iemand die dit niet kan betalen aantrekkelijk te maken. Wat vindt u van de alternatieven?
12. Ziet u het saneren van asbest als voordeel of als noodzaak omdat het vanuit de overheid verplicht is?
13. Wie denkt u dat er vanaf 2024 zal gaan handhaven en wat voor straffen/sancties zullen erop gelegd worden?
14. Wat vindt u acceptabele sancties?
15. Heeft u naast de subsidiemogelijkheden ook fiscale voordelen gemerkt op het gebied van belastingen door asbestsanering?
16. Zijn er voor bedrijven andere subsidiemogelijkheden of andere fiscale voordelen te behalen ten opzichte van particulieren?

Bijlage II Interview I

1. Voor welk bedrijf bent u werkzaam? Omgevingsdienst IJsselland
2. Wat is uw functie? Toezichthouder milieu/asbest, BOA
3. Wat zijn de voornaamste activiteiten van het bedrijf? Handhaven, toezicht houden op asbestsanering (legaal en illegaal) en het opstellen van asbest inventarisatie rapporten.
4. Heeft u ervaring met asbestsanering? Zo ja op welke manier?
De ervaring die ik heb met saneren komt uit het werkveld, bijvoorbeeld door het opstellen van asbestrapporten en de controle hierop. Tijdens de asbestsanering controleren of bedrijven zich aan alle regels houden. Ik heb zelf geen ervaring met saneren van asbest op eigen daken.
5. Wat vindt u van de huidige financiële compensatie vanuit de overheid/provincie en gemeente? De compensaties zijn zeer wisselend, bijvoorbeeld de input vanuit de provincies is enorm verschillend. Daarnaast vind ik het vreemd dat de totale kosten om al het asbest in Nederland te saneren zo enorm veel hoger zijn dan wat er aan subsidie beschikbaar is. Sommige hebben dus voor de hele sanering subsidie kunnen krijgen terwijl anderen nu niks meer krijgen omdat het op is, dat is oneerlijk verdeeld. Gemeentes zijn zeer afhankelijk van eigen speerpunten maar ook van haar eigen financiële positie. Provincies wachten wat af en proberen grotere projecten op te starten waardoor er sneller een beeld veranderd en verbeterd in haar provincie.
6. Heeft u ervaring met het plaatsen van zonnepanelen in combinatie met asbestsanering? Nee wij zien alleen toe op het saneren, de verdere afbouw/dichtbouw hebben wij niets mee te doen.
7. Hoe vindt u de huidige veiligheidsregels met betrekking tot asbestsanering? Dit is een gevoelige vraag aangezien ik persoonlijk het iets te veel vind, maar de kanttekening die ik erbij wil plaatsen is gelijk dat het aan het soort asbest ligt. De serpentine is een wolvormige asbestsoort en daar kunnen ze wat mij betreft wel iets minder streng in zijn. De wolvormige asbestsoort kan minder diep doordringen in de longen en is daardoor niet zo zeer schadelijk, wanneer asbest van deze soort wordt ingeademd blijft er slechts 5% achter in de longen. Wanneer er dagelijks sprake is van contact met asbest vind ik wel dat de veiligheidsregels nodig zijn, wanneer er dagelijks 5% achterblijft kan het wel schadelijk worden.
Voor de amfiboolasbest en de blauwe asbest vind ik wel dat er strenge regels moeten zijn. Aangezien deze vorm zeer schadelijk is aangezien deze soort in de longblaasjes binnen treedt en met een soort weerhaakjes vast blijft zitten. De jaarlijkse FIT test op het masker vind ik wel overdreven, deze test is er omdat je wanneer je afvalt of aankomt het masker qua pasvorm niet compleet sluitend zou kunnen zijn. Het masker zuigt zich als het ware vast op het gezicht, daarom vind ik deze maatregel onnodig.
8. Is het voor u duidelijk welke financiële mogelijkheden er zijn als u asbest gaat saneren? NVT, i.v.m. niet zelf saneren
9. De overheid verplicht dat in 2025 alle asbest gesaneerd is, denkt u dat dit haalbaar is? Ik denk niet dat het haalbaar is, omdat er twee 'probleem groepen' zijn. De eerste groep zijn de mensen die de asbestsanering simpelweg niet kunnen betalen, daarnaast is er nog een groep die het wel kan betalen maar niet wil betalen. Daarnaast zijn er naar schatting zo'n 5000 asbestsaneringsbedrijven in Nederland die er voor moeten zorgen dat heel Nederland asbestvrij wordt. Het is fysiek zwaar werk,

het loon is niet hoog en er is ontzettend veel controle op het werk. Daarom kan en wil niet iedereen dit werk doen, terwijl er meer mensen nodig zijn om alles te kunnen saneren.

10. In hoeverre zullen alternatieve opties u doen besluiten om het asbest te laten saneren? NVT
11. Er zijn vanuit de markt enkele alternatieven om het asbest saneren voor iemand die dit niet kan betalen, aantrekkelijk te maken. Wat vindt u van de alternatieven? Ik denk dat er nog te weinig alternatieven zijn, waarbij het nog niet kenbaar genoeg is en onduidelijk wat voor haken en ogen er aan vast zitten
12. Ziet u het saneren van asbest als voordeel of als noodzaak omdat het vanuit de overheid verplicht is? Noodzakelijk voor de milieuwetgeving anders komt onze eigen wet omtrent milieu volledig in de knoop en hoeven we die als Nederlanders niet meer serieus te nemen. Asbest is plat uitgedrukt troep waar we vanaf moeten. Het kan soms makkelijker en goedkoper. Waarbij we binnen vooral streng moeten blijven zou het buiten (de daken) soepeler mogen en kunnen.
13. Wie denkt u dat er vanaf 2024 zal gaan handhaven en wat voor straffen/sancties zullen erop gelegd worden? Dat zal bij ons worden neergelegd alleen hoe en wat is nog niets over bekend. Dit kan zeer nadelig werken aangezien de mensen die het wel kunnen betalen maar niet willen saneren op deze manier rustig wachten, zolang er niet bekend wordt gemaakt welke sancties er gaan volgen wachten ze liever af om te kijken of er überhaupt wel sancties komen of dat ze er gewoon mee weg komen om het niet te doen. Ik verwacht dat er bij overtredingen het bestuurlijk recht in actie wordt gezet door de gemeentes. Wanneer de sanering illegaal plaatsvindt dan verwacht ik strafrechtelijke actie. Daarnaast denk ik dat wanneer de sanering in 2024 nog niet gedaan is dat we eerst een last onder dwangsom moeten geven waarna het vervolg zal zijn last onder bestuursdwang.
14. Wat vindt u acceptabele sancties? Ik denk dat het zoals eerder werd genoemd zal gaan worden. Ik vind deze sancties tot nu toe nog het beste en kan mij er niet in vinden om boetes op te leggen. Bij illegale asbestsanering vind ik boetes wel terecht. Dan zou er een boeten moeten komen bestaand uit minimaal 4 cijfers.
15. Heeft u naast de subsidiemogelijkheden ook fiscale voordelen gemerkt op het gebied van belastingen door asbestsanering? N.V.T
16. Zijn er voor bedrijven andere subsidiemogelijkheden of andere fiscale voordelen te behalen ten opzichte van particulieren? N.V.T

Bijlage III Interview II

1. Voor welk bedrijf bent u werkzaam? De Kleinjanshoeve
2. Wat is uw functie? Eigenaar
3. Wat zijn de voornaamste activiteiten van het bedrijf? Pensionstalling voor paarden.
4. Heeft u ervaring met asbestsanering? Zo ja op welke manier? Ja, ik heb al meerdere schuren gesaneerd en komende zomer zal de laatste schuur gesaneerd worden. Totaal heb ik dan straks bij vier schuren asbest gesaneerd.
5. Wat vindt u van de huidige financiële compensatie vanuit de overheid/provincie en gemeente? Die van het rijk is momenteel op maar het was toen ik in 2015 ging saneren een goede compensatie van €4,50 per m², wat bestemd was voor zonnepanelen. De keerzijde hiervan vind ik dat iedereen praat over saneren en de kosten hiervan, maar men vergeet de kosten van het plaatsen van een nieuw dak. Dit is duurder dan het saneren. De provincie hier geeft geen subsidie. De subsidie van de gemeente Raalte vind ik eigenlijk een druppel op een gloeiende plaat. Maar iedere euro is er één.
6. Heeft u ervaring met het plaatsen van zonnepanelen in combinatie met asbestsanering? Ja, anders kwam ik niet in aanmerking voor de subsidie vanuit het rijk. Ik heb wel zelf extra geld moeten investeren om het te realiseren.
7. Hoe vindt u de huidige veiligheidsregels met betrekking tot asbestsanering? Sommige regels vind ik te overdreven. Het asbest op een van mijn schuren zou in een dag gesaneerd worden en daarna zou direct het nieuwe dak geplaatst worden. Het saneren liep wat uit, waardoor de spullen van de asbestsanering er nog stonden toen de spullen voor het nieuwe dak kwamen. De douchecabine van het personeel van de asbestsanering, moest eigenlijk een stukje verplaatst worden zodat er ruimte was voor het dak. Maar dit mocht niet verplaatst worden, omdat het niet op de tekening stond. Dat vind ik wel te ver gaan qua regelgeving.
8. Is het voor u duidelijk welke financiële mogelijkheden er zijn als u asbest gaat saneren? Ja de mogelijkheden voor subsidie en belastingtechnische mogelijkheden zijn bekend. Waarbij er momenteel ook renteloze financieringen aangevraagd kunnen worden om het mogelijk te maken. Alleen ik vraag me af als je het nu al niet kan betalen, hoe kun je dan een lening wel betalen/aflossen?
9. De overheid verplicht dat in 2025 alle asbest gesaneerd is, denkt u dat dit haalbaar is? Als ik naar mijn eigen bedrijf kijk ga ik dit redden aangezien komende zomer mijn laatste schuur wordt gesaneerd. Dit is mijn derde ronde saneren in 14 jaar tijd. Landelijk denk ik dat ze het niet gaan halen aangezien er te weinig personeel is en de kosten te hoog zijn voor veel mensen.
10. In hoeverre zullen alternatieve opties u doen besluiten om het asbest te laten saneren? Bij alternatieve opties zal er altijd weer een keerzijde zitten aan het mooie verhaal. Bijvoorbeeld het dak verhuren waarbij er kosteloos asbest wordt gesaneerd door de huurder die er daarna zonnepanelen op plaatst. De komende 15 jaar is het dak niet van jou maar van de huurder. Na die 15 jaar zijn deze zonnepanelen voor de verhuurder maar hoe goed zijn die zonnepanelen, wat zijn de kosten als je besluit die zonnepanelen te verwijderen en wat voor afval krijg je dan? Is dit beter dan asbest?
11. Er zijn vanuit de markt enkele alternatieven om het te asbest saneren voor iemand die dit niet kan betalen en aantrekkelijk te maken, wat vindt u van de alternatieven? Deze renteloze financieringen moeten ook betaald worden. Daarnaast zijn deze

financieringen voor het saneren maar men vergeet dat er een nieuw dak op moet komen. Dit is duurder dan het saneren, dus ik verwacht dat er door deze alternatieven in de toekomst veel schuren zonder daken komen te staan.

12. Ziet u het saneren van asbest als voordeel of als noodzaak omdat het vanuit de overheid verplicht is? Noodzaak, aangezien onderzoeken zouden weergeven dat asbest schadelijk is. Alleen dat is wanneer het asbest beschadigd is, als het er onbeschadigd op ligt is het dus niet schadelijk. Daarnaast vind ik het bijzonder dat asbest platen van 20 jaar geleden veel langer mee gaan dan de huidige golfplaten.
13. Wie denkt u dat er vanaf 2024 zal gaan handhaven en wat voor straffen/sancties zullen erop gelegd worden? Ik durf het niet te zeggen, maar ik denk dat het handhaven niet door de gemeentes en provincies gedaan kan worden. Naast dat het te veel werk wordt, kunnen de situaties waarin er gehandhaafd moet worden ook lastig en bedreigend worden.
14. Wat vindt u acceptabele sancties? Zou niets kunnen bedenken. Als er sancties worden opgelegd zal het alleen maar duurder worden, als iemand al geen geld heeft om te saneren zal het alleen maar lastiger worden om na een boete wel te kunnen saneren.
15. Heeft u naast de subsidiemogelijkheden ook fiscale voordelen gemerkt op het gebied van belastingen door asbestsanering? Ja ik heb door de zonnepanelen gebruik kunnen maken van de Energie Investerings Aftrek (EIA)
16. Zijn er voor bedrijven andere subsidiemogelijkheden of andere fiscale voordelen te behalen ten opzichte van particulieren? Voor particulieren zijn er geen fiscale voordelen. Voor bedrijven kan de BTW terug gevraagd worden. Wanneer er winst wordt gemaakt zou er KIA,MIA aftrek kunnen plaatsvinden. De EIA alleen bij het plaatsen van zonnepanelen. Verder weet ik geen voordelen.

Bijlage IV Interview III

1. Voor welk bedrijf bent u werkzaam? Ik ben niet echt werkzaam voor een bedrijf, ik ben lid van de politieke partij CDA.
2. Wat is uw functie? Mijn functie is het vertegenwoordigen van het CDA in de tweede kamer.
3. Wat zijn de voornaamste activiteiten van het bedrijf? Het meedenken om het land te besturen en onze eigen standpunten te realiseren
4. Heeft u ervaring met asbestsanering? Zo ja op welke manier? Vanuit de politiek heb ik veel met het onderwerp te maken, het is ook een van mijn speerpunten waar ik mij volledig op vast bijt. Thuis heb ik nog een melkveehouderij bedrijf waar ik vorig jaar het dak van heb laten saneren. Dit was meer uit noodzaak, het dak was slecht dus daarom werd hij vervangen. Niet zozeer omdat ik het asbest weg wilde hebben.
5. Wat vindt u van de huidige financiële compensatie vanuit de overheid/provincie en gemeente? Landelijk is er geen subsidie meer en deze zal er ook niet meer komen. Ik vind dat de overheid al behoorlijk wat heeft geïnvesteerd in de subsidie. De andere tegemoetkoming doen ze vooral naar ondernemers door middel van de investeringsaftrekken. De provincies en gemeentes nemen zeer weinig initiatief, deze bieden mensen geen steun of financiële hulp. Waardoor iedereen naar de overheid zal blijven kijken.
6. Heeft u ervaring met het plaatsen van zonnepanelen in combinatie met asbestsanering? Persoonlijk niet, ik heb destijds op mijn nieuwe dak geen zonnepanelen geplaatst.
7. Hoe vindt u de huidige veiligheidsregels met betrekking tot asbestsanering? Ik vind ze zeer overdreven, de machines die wel of niet mogen gebruikt worden vind ik iets waarin men doorslaat. Daarnaast is het zeer moeilijk om er verandering in aan te brengen omdat je constant met twee ministers te maken hebt. De minister van Infrastructuur en Waterstaat (I en W) moet samenwerken met de minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid (SZ en W) om iets aan de regelgeving te kunnen veranderen. Ik vind het belangrijk dat de motie die ik heb ingediend straks doorkomt zodat de risicogroep 2 naar 1 word gebracht. Dit heeft als voordeel dat het asbest saneren straks sneller, plezieriger en goedkoper word. Sneller doordat er meer bedrijven op de markt komen, dan mogen namelijk ook niet gecertificeerde bedrijven saneren. Plezieriger doordat er soepelere veiligheidsregels komen zoals minder douchen en andere kleding. Ten slotte zal het ook goedkoper worden omdat er meer bedrijven komen, daardoor zal er meer concurrentie zijn en zullen de prijzen dalen.
8. Is het voor u duidelijke welke financiële mogelijkheden er zijn als u asbest gaat saneren? Ja dit zijn de EIA,KIA,MIA verder zijn er nauwelijks nog financiële mogelijkheden.
9. De overheid verplicht dat in 2025 alle asbest gesaneerd is, denkt u dat dit haalbaar is? Als we de huidige berekening bekijken moet er 80 miljoen vierkante meter dak gesaneerd worden. Gemiddeld wordt er 12 miljoen vierkante meter per jaar gesaneerd en dat zou betekenen dat we het binnen nu en vijf jaar niet zullen gaan redden. Ik denk dat het nog met 1 á 2 jaar zal worden verlengd. Maar dit besluit wordt in 2022 genomen, aangezien we dan een tussentijdse meting gaan doen om te kijken hoe de stand van zaken dan is.

10. In hoeverre zullen alternatieve opties u doen besluiten om het asbest te laten saneren? Bij mij niet, ik heb het al gedaan aangezien mijn dak toe was aan vervanging. Dat was de enige reden om te saneren.
11. Er zijn vanuit de markt enkele alternatieven of het asbest saneren voor iemand die dit niet kan betalen, aantrekkelijk te maken. Wat vindt u van de alternatieven? Positief, aangezien we met z'n allen moeten zorgen dat alle asbest gesaneerd wordt. Draagkracht vanuit de bevolking is hierbij noodzakelijk. Bij de ideeën van de bedrijven heb ik zo nu en dan wel mijn vraagtekens, omdat deze er financieel ook beter van willen worden.
12. Ziet u het saneren van asbest als voordeel of als noodzaak omdat het vanuit de overheid verplicht is? Noodzaak, aangezien recente rapporten uitwijzen dat het minder risico's met zich mee brengt dan gedacht. Daarnaast vind ik dat de mensen nu veel lasten krijgen door deze regels. Daardoor heb ik samen met kamerlid Kröger van GroenLinks een motie ingediend zodat er naast de lasten ook lusten ontstaan.
13. Wie denkt u dat er vanaf 2024 zal gaan handhaven en wat voor straffen/sancties zullen erop gelegd worden? Gemeentes zullen handhaven, er zullen dwangsommen worden opgelegd.
14. Wat vindt u acceptabele sancties? Een overgangsperiode waarbij de ondernemer een waarschuwing krijgt en 1 of 2 jaar uitstel ontvangt. Als het binnen dit termijn niet verwijderd is alsnog een dwangsom.
15. Heeft u naast de subsidiemogelijkheden ook fiscale voordelen gemerkt op het gebied van belastingen door asbestsanering? Ik had het niet aangezien ik geen zonnepanelen heb geplaatst.
16. Zijn er voor bedrijven andere subsidiemogelijkheden of andere fiscale voordelen te behalen ten opzichte van particulieren? De overheid is bezig voor particulieren een regeling te treffen met mensen die leidendaken bezitten. In Deventer is zo'n wijk en doordat deze platen vast gespijkerd zijn is dit kostbaar om het te laten verwijderen. De spijkers moeten uit de daken worden getrokken en daarbij beschadigd het asbest dan.

Bijlage V Interview IV

1. Voor welk bedrijf bent u werkzaam? De Provincie Overijssel
2. Wat is uw functie? Hoofd asbestdaken bij de Provincie Overijssel
3. Wat zijn de voornaamste activiteiten van het bedrijf? Zorgen dat op 1 januari 2025 alle asbest gesaneerd is
4. Heeft u ervaring met asbestsanering? Zo ja op welke manier? Zelf heb ik er geen ervaring mee, maar in de vier jaar dat ik deze functie vervul heb ik al veel meegemaakt. Ik veel geleerd over de zaken met betrekking tot het verbod, maar ook de invloed op de toekomst van het bedrijf, het pand en de vastgoed in het algemeen.
5. Wat vindt u van de huidige financiële compensatie vanuit de overheid/provincie en gemeente? Vanuit het rijk is de pot op, deze zal ook niet meer gevuld worden. Alleen het oneerlijke is dat ondernemers voordelen kunnen behalen door de investeringsaftrekken en er voor particulieren veel minder voordelen zijn. Ondernemers kunnen de asbestsanering opgeven als groot onderhoud en de BTW kan teruggevraagd worden. Wanneer ze alle aftrekbare kosten aftrekken en de BTW terug vragen, is vaak de helft van het geld van de factuur al terug. Particulieren hebben deze mogelijkheden niet, dat is oneerlijk. Er zal de komende tijd door de overheid samen met de provincies een nationaal asbestdakenfonds worden opgezet. Hier zal geld gereserveerd worden voor mensen/ondernemers die bij een bank geen financiering kunnen krijgen, bijvoorbeeld door te weinig eigen vermogen.
Bij dit fonds kunnen zij dan makkelijker een lening krijgen, er moet wel rente over betaald worden. De voorwaarde aan deze lening zijn zacht waardoor het voor deze groep mensen ook mogelijk wordt om een lening te krijgen. De provincie Overijssel zal in dit fonds een bedrag van 6,25 miljoen investeren. Zo moeten alle provincies dit doen en zal de overheid ook een investering doen om op deze manier een spaarpot in het fonds te creëren. De subsidies die de gemeentes aanbieden is meer een gebaar, maar dit maakt geen grote verschillen. Er worden vaak maar kleine bedragen beschikbaar gesteld, wat de situatie vaak onvoldoende veranderd. De subsidie wordt nu ook vaak opgestreken door de mensen/ondernemers die het niet het hardst nodig hebben. Daarnaast mogen de gemeentes zelf kiezen of zij een financiële compensatie beschikbaar willen stellen. De gemeente Hof van Twente heeft bewust gekozen voor een hoog bedrag, omdat de asbestfabriek daar heeft gestaan. Op deze manier willen zij de mensen extra compenseren. Maar de conclusie is nog steeds dat mensen zelf veel moeten betalen.
6. Heeft u ervaring met het plaatsen van zonnepanelen in combinatie met asbestsanering? Ja door de projecten die vanuit de provincie zijn opgezet en uitgevoerd. Het ging hier om stimulering van duurzame energie, zo konden pand eigenaren met grote daken het asbest saneren en het plaatsen van zonnepanelen terugverdienen. De gestelde eis hieraan was dat de minimale oppervlakte van het dak 1000 m² moest zijn, dan werd er voldoende energie op gewekt om het terug te verdienen. Aan het einde van dit project bleek dat het terugverdienen bij een dak van 1000 m² niet gebeurde en dat de minimale oppervlakte 2500 m² moest zijn om het saneren en plaatsen van zonnepanelen terug te verdienen met duurzame energie.
7. Hoe vindt u de huidige veiligheidsregels met betrekking tot asbestsanering? Voor daken vind ik het goed en moet het zo gelaten worden. De overheid wil de

risicoklasse 2 veranderen naar risicoklasse 1 zodat het goedkoper en makkelijker kan. Maar dit is een misverstand vanuit de politiek. De mensen die dan gaan saneren moeten nog steeds een opleiding volgen, de regels vooraf zullen het zelfde blijven en de prijs voor het nieuwe dak blijft hetzelfde. Dus de mogelijkheid dat het makkelijker en goedkoper kan is er niet.

8. Is het voor u duidelijke welke financiële mogelijkheden er zijn als u asbest gaat saneren? Ja de provincie heeft dit volledig in kaart gebracht.
9. De overheid verplicht dat in 2025 alle asbest gesaneerd is, denkt u dat dit haalbaar is? Ja, onder de voorwaarde dat er landelijk 300 man aan personeel bij komt. Dan is het haalbaar. De eerste kamer heeft op 4 juni stemming of de motie word aangenomen om de risicogroep te veranderen. Ook voor de mensen die het niet kunnen betalen wordt het dan betaalbaarder doordat het nationaal fonds dan opgericht is. Dus men kan niet langer zeggen dat er niet gesaneerd wordt omdat de financiën het niet toelaten. De maandelijkse aflossing kan dan ook veel lager zijn. Mocht je zelf de maandelijkse lening niet kunnen betalen, kun je de lening ook verzilveren. Dit houdt in dan wanneer jij je huis verkoopt, de lening ingehouden wordt op de verkoopprijs. Bijvoorbeeld: het huis wordt voor €200.000 euro verkocht en de lening is inclusief rente €20.000 dan houd je als verkoper nog €180.000 over. Wanneer een ondernemer het bedrijf laat overnemen door bijvoorbeeld zijn zoon, zal de lening ook op hem overgaan.
10. In hoeverre zullen alternatieve opties u doen besluiten om het asbest te laten saneren? Ik heb zelf geen daken. Naast Essent zijn er nog meer bedrijven die dit initiatief hebben, zoals Unive, Sunnvest en Kingspan(daklease). Echter, door de strenge voorwaarden die hieraan gesteld worden komen veel daken hier niet voor in aanmerking.
11. Er zijn vanuit de markt enkele alternatieven om het asbest saneren voor iemand die dit niet kan betalen aantrekkelijk te maken. Wat vindt u van de alternatieven? Vanuit de markt is er beweging ontstaan, dat is een positief teken. Het is ook mooi naar de doelgroep toe gepresenteerd, alleen er wordt nog weinig gebruik van gemaakt. Dit komt doordat de eisen en voorwaarden zo streng zijn dat mensen zelf besluiten dit niet te doen of ze vallen af doordat ze niet aan de voorwaarden voldoen. Daarnaast zijn er voor veel mensen nog te veel onduidelijkheden rondom de initiatieven. Er worden bijvoorbeeld zonnepanelen geplaatst die 25 jaar meegaan, na 20 jaar worden ze eigendom van de eigenaar van het dak. Maar hoe goed zijn de zonnepanelen dan nog en hoeveel onderhoud zit er aan? Wie is er verzekering technisch verantwoordelijk voor? Hoeveel afval geeft het als ze verwijderd moeten worden en wat voor afval? De onduidelijkheid maakt mensen terughoudend in hun keuze.
12. Ziet u het saneren van asbest als voordeel of als noodzaak omdat het vanuit de overheid verplicht is? Ik zie het als voordeel, asbest dat buiten is geplaatst heeft veel last van verwerking waardoor er meer vezels vrij komen. Dit zorgt dus voor veel risico voor omwonenden aangezien de vezels door de lucht dwarrelen, waarbij het 24 uur duurt voordat asbestvezels op de grond terecht zijn gekomen. Wanneer de vezels door de lucht dwarrelen is de kans groot dat de vezels ingeademd worden, dat is schadelijk. Asbest wat binnen geplaatst is, is veel schadelijker voor mensen. Echter komen deze vezels minder snel vrij.
13. Wie denkt u dat er vanaf 2024 zal gaan handhaven en wat voor straffen/sancties zullen erop gelegd worden? Ik denk dat dit bij gemeentes terecht zal komen alleen

de vraag is of zij dit aan kunnen. Hierbij zou er voor gezorgd moeten worden dat de 80/20 regel toegepast kan worden. Dit zou betekenen dat er nu 80% gesaneerd moet worden, zodat er straks nog 20% gehandhaafd moet worden. Voor de gemeentes kost dit miljoenen. Zij zullen dit weer onderbrengen bij de omgevingsdienst, met een beperkt budget. Wanneer asbest niet gesaneerd is, zal de eigenaar van dat pand wettelijk worden aangeschreven om het op korte termijn op te lossen. Indien hier geen respons op volgt, zal de gemeente een rechtszaak starten om op deze manier een termijn vast te stellen waarbinnen er gesaneerd moet worden. Wanneer dit niet gebeurt zal er via de rechter bestuursdwang worden opgelegd. Waarbij de gemeente de kosten voor de asbestsanering eerst zal moeten voorschieten, dus gemeentes moeten genoeg geld hebben om dit te kunnen realiseren.

14. Wat vindt u acceptabele sancties? Voor de mensen die niet willen saneren vind ik dat er geen medelijden hoeft te zijn. Deze moeten ook gewoon aangepakt worden. Dan heb je nog de groep mensen die wel willen maar het niet kunnen betalen, bijvoorbeeld omdat ze geen geld hebben en in de schuldsanering zitten. Deze groep straf je op deze manier hard door middel van bestuursdwang, deze groep is gelukkig heel klein. Het gaat ongeveer om 0,5% van de mensen die asbestdaken bezitten.
15. Heeft u naast de subsidiemogelijkheden ook fiscale voordelen gemerkt op het gebied van belastingen door asbestsanering? Ondernemers mogen dit als groot onderhoud opvoeren, als er maar iets aan isolatie plaats vindt. Particulieren vallen buiten de boot, die kunnen nergens een voordeel halen.
16. Zijn er voor bedrijven andere subsidiemogelijkheden of andere fiscale voordelen te behalen ten opzichte van particulieren? Ja, particulieren kunnen nergens voordelen halen. Ondernemers kunnen van voordelen gebruik maken waardoor ze zo de helft van de betaalde kosten terug kunnen verdienen.

Bijlage VI Interview V

1. Voor welk bedrijf bent u werkzaam? Hoogeboom Raalte.
2. Wat is uw functie? Directeur.
3. Wat zijn de voornaamste activiteiten van het bedrijf? Grond-, weg- en waterbouwwerkzaamheden, recycling, sloopwerkzaamheden en de verhuur van machines en containers
4. Heeft u ervaring met asbestsanering? Zo ja op welke manier? Ons bedrijf verzorgt het saneren. Van de aanvraag tot de oplevering wordt het door ons gedaan. Het enige wat wij niet doen is het plaatsen van een nieuw dak.
5. Wat vindt u van de huidige financiële compensatie vanuit de overheid/provincie en gemeente? Ik vind het beperkt aangezien, het saneren veel kosten met zich mee brengt en vooral particulieren niet worden gecompenseerd. Maar als de overheid de deadline vroegtijdig wil halen moeten zij er een schepje bovenop doen.
6. Heeft u ervaring met het plaatsen van zonnepanelen in combinatie met asbestsanering? Nee wij komen puur en alleen voor het saneren. Zonnepanelen plaatsen komt nadat het dak is geplaatst dan zijn wij al lang vertrokken.
7. Hoe vindt u de huidige veiligheidsregels met betrekking tot asbestsanering? Ik vind het te overdreven. Omdat we aan zoveel papierwerk moeten voldoen en zoveel papieren moeten invullen, dat we daar vele uren aan kwijt zijn. Anderzijds wordt er wel ver nagedacht over de veiligheid en gezondheid van het personeel die er dagelijks mee te maken hebben. Wanneer er niet zulke strikte regels zijn qua kleding dan zouden ze veel gezondheidsproblemen oplopen.
8. Is het voor u duidelijk welke financiële mogelijkheden er zijn als u asbest gaat saneren? Ja, vooral de subsidie die er was. Wij verzorgde de aanvraag van de subsidie wanneer er ergens asbest gesaneerd moest worden, zodat men wist dat de aanvraag goed gedaan zou worden.
9. De overheid verplicht dat in 2025 alle asbest gesaneerd is, denkt u dat dit haalbaar is? Ik twijfel aangezien het personeelsbestand voor het saneren afneemt en er moeilijk aan nieuw personeel te komen is omdat het fysiek zeer zwaar werk is en je constant op de vingers word gekeken. De laatste tijd ging het saneren in hoog tempo, daardoor kreeg je het idee dat men erg serieus bezig is om alle asbest te laten saneren en de deadline haalbaar is. Echter door het laatste nieuws, het recente rapport en de motie in de tweede kamer wordt het rustiger op het gebied van aanvragen voor sanering. Dit komt omdat men eerst de nieuwe ontwikkelingen wil afwachten, omdat het saneren wellicht gunstiger wordt.
10. In hoeverre zullen alternatieve opties u doen besluiten om het asbest te laten saneren? Niet, ik heb zelf geen asbestdaken. Maar bij de aanvragen die wij krijgen worden ook geen alternatieve opties genoemd/gevraagd aangezien wij daar niet mee samenwerken.
11. Er zijn vanuit de markt enkele alternatieven om het asbest saneren voor iemand die dit niet kan betalen aantrekkelijk te maken. Wat vindt u van de alternatieven? Positief, want als de overheid voet bij stuk houdt en de datum zal handhaven zal je op deze manier voor mensen die het niet kunnen betalen het toch mogelijk te maken om te saneren. Zo ontlopen ze bijvoorbeeld een boete of bestuursdwang want dat zal extra

problemen mee brengen aangezien ze al geen geld hebben voor saneren, laat staan dat ze de sancties kunnen betalen.

12. Ziet u het saneren van asbest als voordeel of als noodzaak omdat het vanuit de overheid verplicht is? Voordeel, aangezien de daken wel schadelijk zijn voor de volksgezondheid. Wij krijgen niet voor niets zulke strenge veiligheidseisen met betrekking tot kleding, werkvormen en tijdvakken.
13. Wie denkt u dat er vanaf 2024 zal gaan handhaven en wat voor straffen/sancties zullen erop gelegd worden? Gemeentes, waarbij het uiteindelijk op bestuursdwang zal uitkomen. Ik hoop dat ze mensen eerst een waarschuwing geven en de tijd geven om de sanering te kunnen regelen.
14. Wat vindt u acceptabele sancties? Eerst een waarschuwing waarbij je mensen de tijd geeft om de sanering te regelen, zowel het saneren als het regelen van de financiering. Het mooiste zou zijn als de gemeentes juist voor deze mensen een ondersteuning/begeleiding aanbiedt zodat het saneren kan geregeld worden. De mensen die dan door de gemeente worden geholpen moet je dan ook een versnelt traject laten bewandelen.
15. Heeft u naast de subsidiemogelijkheden ook fiscale voordelen gemerkt op het gebied van belastingen door asbestsanering? Voor mij niet van toepassing. Wij komen als bedrijf alleen bij mensen om te saneren.
16. Zijn er voor bedrijven andere subsidiemogelijkheden of andere fiscale voordelen te behalen ten opzichte van particulieren? Ja, particulieren worden eigenlijk het hardste geraakt. De overheid heeft van allerlei voordelen voor ondernemers bedacht aangezien deze hier ook het meeste mee te maken hebben. Alleen ze zijn de particulieren naar mijn mening compleet vergeten aangezien er voor hen niets te halen valt.

Bijlage VII Asbestinventarisatie rapport

Asbestinventarisatie Type A Volledig Conform SC-540

Advies en Sloopbegeleiding

Asbestinventarisatie Materiaalanalyse Milieu-advies

Bolier advies en Sloopbegeleiding Hexelseweg 105 7645 AN Hoge Hexel

Telefoon 0681457665 mail steef@bolieradvies.nl @ www.bolieradvies.nl

TITELBLAD INVENTARISATIERAPPORT SC 540

GEGEVENS TITELBLAD OPNAMEFORMULIER SC 540			
Opdrachtgever		Namens opdrachtgever	
Adres		Adres	
Postcode		Postcode	
Plaats		Plaats	

UITVOEREND INVENTARISATIEBUREAU	
Naam	Bolier Advies en Sloopbegeleiding
Adres	Hexelseweg 105
Postcode	7645AN
Plaats	Hoge Hexel
Telefoonnr.	0681457665
SCA Code	07-D070094.01
E-mail	steef@bolieradvies.nl
Website	www.bolieradvies.nl

INVENTARISATIE UITGEVOERD DOOR	
Naam	S.M. Bolier
DIA-nummer	51E-180614-410558
Datum van uitvoering	11-06 2015
Rapportage uitgevoerd door	S.M. Bolier
Technisch verantwoordelijke	S.M. Bolier

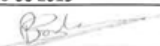
PROJECTGEGEVENS	
Projectidentificatiecode	2015-167
Versie datum	16-06 2015
Bouwkundige eenheid	3 schuren
Adres	
Postcode	
Plaats	

GESCHIKT	
☒	Voor het verwijderen van uitsluitend in dit rapport onder Type A geïnventariseerde asbesthoudende materialen
☐	Voor het aansluitend uitvoeren van een Type B onderzoek ter verificatie van de lijst van de lijst van redelijk vermoedelijke aanwezig asbest in het daaraan voorafgaande Type A onderzoek
☐	Voor het vaststellen van de gebruiksintegriteit van het gehele gebouw met een asbestinventarisatierapport Type G
☐	Voor de renovatie van een in de inleiding nader gespecificeerd deel van het onderzochte bouwwerk
☐	Voor de renovatie van het gehele gebouw
☒	Voor de sloop van het gehele bouwwerk

OMVANG VAN HET ONDERZOEK	
☒	Gehele gebouw of object
☐	Gedeelte van gebouw of object
☐	Representatieve steekproef (10% voor vergunning)
☐	Aanvulling op representatieve steekproef
☐	Onvoorzien aanwezig asbest

SOORT ONDERZOEK	
☒	Asbestinventarisatie Type A, volledig
☐	Asbestinventarisatie Type A, onvolledig (NEN 2991:2005), ernstig blootstellingsrisico
☐	Asbestinventarisatie Type B
☐	Asbestinventarisatie Type G

RISICOBEOORDELING	
☒	Risicoboordeeling ten behoeve van sloop en verbouw (SMA-rt)
☐	Risicoboordeeling in gebruiksfase (NEN 2991:2005)

Geldigheid van de rapportage	Maximaal 3 jaar na interne autorisatiedatum
Interne autorisatiedatum	16-06 2015
Dhr. Steef Bolier	
Technisch verantwoordelijke	

Rapportage asbestinventarisatie
 Projectnummer: 2015-167
 Opdrachtgever: XXXXXXXXXX

INHOUDSOPGAVE

1. INLEIDING	4
2. SAMENVATTING	5
3. ONDERZOEK EN BEMONSTERING	8
4. ASBESTHOUDENDE MATERIALEN.....	10
5. RAPPORTAGE	13
6. CONCLUSIE en AANBEVELINGEN.....	14
7. VERVOLG AANPAK IN GEVAL VAN ASBESTVERWIJDERING.....	16

BIJLAGE:

1. Verplichtingen opdrachtgever
2. Tekening
3. Procescertificaat SC-540.
4. Analyse certificaten
5. Evaluatieformulier
6. SMA-rt risicoclassificatie
7. Deskresearch

1. INLEIDING

In opdracht van [REDACTED] heeft Bolier Advies en Sloopbegeleiding een asbestinventarisatie **TYPE A** conform SC-540 uitgevoerd op het adres [REDACTED]

Het doel van het onderzoek is inzicht te krijgen in de aanwezigheid van asbesthoudende materialen in de onderzochte bouwkundige eenheid conform opdrachtomschrijving d.d. 09-06 2015

Als bouwkundige eenheid is het volgende bepaald:

3 Schuren gelegen aan de [REDACTED]
Voor de locatie van de schuren zie bijgevoegde plattegrond.
De inventarisatie is exclusief de mestkelder in schuur 3.

Het betreft hier een asbestinventarisatie **TYPE A VOLLEDIG** geschikt voor de aanvraag van de omgevingsvergunning.

Uit het onderzoek blijkt dat de "ruimte" **WEL** asbesthoudende materialen bevat.

Ter plaatse van verdachte asbesthoudende materialen zijn foto's genomen en in het rapport gevoegd.

Bolier Advies en Sloopbegeleiding is alleen verantwoordelijk voor haar eigen uitgevoerde activiteiten en niet aansprakelijk voor een andere werkwijze bij het verwijderen van eventueel asbesthoudend materiaal, dan is beschreven in dit rapport of in de bijlage, welke onderdeel zijn van de rapportage. Vervolgwerkzaamheden zoals sloop en/of renovatie behoren niet tot de verantwoordelijkheid en aansprakelijkheid van Bolier Advies en Sloopbegeleiding

2. SAMENVATTING.

2.1 TOTAALOVERZICHT.

Monsternr.	Locatie	Materiaal	Hoeveelheid	Soort Asbest en %	Risicoklasse
M001	Dak schuur 1	Golfplaat	784 m2	Chrysotiel 10-15	2
M002	Dak schuur 2	Golfplaat	234 m2	Chrysotiel 10-15	2
M003	Dak schuur 3	Golfplaat	100 m2	Chrysotiel 10-15	2

Het asbestinventarisatierapport **TYPE A VOLLEDIG** zal **WEL** kunnen dienen als basis voor de aanvraag van een omgevingsvergunning.

2.2 BEPERKINGEN VAN HET ONDERZOEK

Tijdens de inspectie kan het zijn dat ruimten en/of gebouwdelen niet volledig zijn te onderzoeken door het nog in gebruik zijn van de ruimte. Ook veiligheidsaspecten zoals hoogte of besloten ruimten kunnen een reden zijn om de inspectie te beperken.

Verder is het mogelijk dat er in de constructie en/of fundering asbesthoudende materialen zijn verwerkt.

Door het onvolledig kunnen inspecteren van deze ruimtes zullen deze, wanneer hier werkzaamheden moeten worden verricht, aanvullend moeten worden geïnspecteerd.

Het is mogelijk dat er asbesthoudende toepassingen zijn verwerkt in de mestkelder..

De volgende ruimte en/of gebouwdelen zijn bij eventuele sloop reden voor een aanvullend onderzoek of beperkingen.

locatie	Ruimte	Reden	Type A/ B voor sloop	Type B tijdens sloop
Schuur 3	Mestkelder	Niet toegankelijk		X

Onderzoek van losse inboedel, evenals asbestbronnen in de bodem, (chemisch) afval, vallen buiten het kader van dit onderzoek.

2.3 DESK-RESEARCH.

De locatie is direct voorafgaand aan het onderzoek geïnspecteerd. Middels een interview, direct voorafgaand aan het praktijkonderzoek, met de opdrachtgever zijn historische gegevens opgevraagd. Hieruit zijn de volgende bijzonderheden naar voren gekomen welke een aanvullende waarde hebben op het onderzoek;

- Er kan **WEL** worden geconcludeerd dat er mogelijk asbestverdachte bronnen zijn te verwachten, **Vermoedelijk asbesthoudende golfplaten op de daken van de schuren**
- Uit de tekeningen komt naar voren dat de volgende materialen asbestverdacht zijn, **geen tekeningen beschikbaar**.
- Het pand is opgebouwd in het jaar; **schuur 1 1976 schuur 2 1989 schuur 3 1982**
- Volgens informatief blijkt dat de gezamenlijke schuren een BVO hebben van **1006 m2**
- Andere bijzonderheden: **geen**.

2.4 VISUELE INSPECTIE

Er is door Inventariseerder een visuele inspectie uitgevoerd aan de 3 schuren op het adres

Gebouw beschrijving:

Schuur 1

De gevels zijn opgetrokken uit metselwerk. De vloer bestaat uit zand.
Het dak rust op houten spanten en bestaat uit golfplaten.

Schuur 2

De vloer is van beton.
De wanden zijn van hout.
Het dak rust op stalen gebinten en bestaat uit golfplaten.
Er is geen kelder of kruipruimte.

Schuur 3

De vloer is van beton.
De wanden zijn van hout
Het dak bestaat uit houten spanten waarop golfplaten zijn geschroefd.
Er is een mestkelder welke niet toegankelijk is.

In geen van de 3 schuren bevinden zich installaties.

2.5 INVENTARISATIE.

Voor het tot stand komen van de Rapportage Volledige Asbest inventarisatie is er op 11-06 2015 een visuele inspectie uitgevoerd.

De inventariseerder komt op basis van zijn deskundigheid in het herkennen en benoemen van asbesttoepassingen tot de veronderstelling dat er GEEN asbesthoudende materialen aanwezig zouden kunnen zijn, die slechts met destructief onderzoek bereikbaar zijn. (met uitzondering van de mestkelder in schuur 3) Deze bevinding wordt aangeduid met "een redelijk vermoeden".

3. ONDERZOEK EN BEMONSTERING

3.1 ONDERZOEKSWIJZE

Fase 1

Via een globale schouwing wordt een idee verkregen van de actuele en globale staat van het gebouw (dit kan ook reeds in offerte stadium zijn uitgevoerd). Beoordeeld wordt of het deskresearch of de ontvangen tekeningen overeenkomen met de huidige staat. Zo niet, dan wordt dit aangepast in deze fase. Wanneer er twijfel bestaat over de geschiktheid van het object voor inspectie, of wanneer het object niet voldoet aan de vooraf opgegeven kenmerken, wordt eerst contact opgenomen met de klant alvorens tot inventarisatie over te gaan. De DIA tekent elke afwijking van het onderzoeksplan aan in het onderzoeksplan, met opgaaf van reden.

Fase 2

Middels een systematische volgorde van doorlopen van het gebouw (bijv. boven naar beneden) worden alle ruimten geschouwd. Elke geschouwde ruimte wordt op tekening aangevinkt. Asbestverdachte materialen worden aangegeven op tekening en in het werkplan ingevoerd. Hoeveelheden, bereikbaarheid, staat worden vastgelegd en de lokale omstandigheden als bijv. "het in gebruik zijn van de ruimte" of ontoegankelijkheid ervan worden ook vastgelegd. Ondersteuning van visuele waarneming wordt gedaan m.b.v. foto's van voldoende kwaliteit.

Fase 3

Het bemonsteringsplan wordt opgesteld op basis van bereikbaarheid en veiligheid. Tijdens monsternamen van asbestverdachte materialen worden door de monsternemer persoonlijke beschermingsmiddelen gedragen en word, indien nodig, gebruik gemaakt van een stofzuiger, welke is voorzien van een Hepa-filter. Alle door Bolier genomen materiaalmonsters worden conform NEN 5896 geanalyseerd door een geaccrediteerd laboratorium. Alle bemonsterde locaties worden ingekapseld ter voorkoming van asbestemissie. De risicoklasse-indeling vindt plaats middels het SMA-rt systeem.

Fase 4

Na een volledig beeld te hebben van de situatie op asbestgebied wordt een nacontrole uitgevoerd of materialen voldoende gefixeerd zijn en geen emissiekunnen veroorzaken t.g.v. bemonstering. Beoordeeld wordt of hoeveelheden juist zijn vastgesteld en of er geen ruimten zijn overgeslagen. Beperkingen worden bepaald, zoals ontoegankelijkheid, onbereikbaarheid of het in gebruik zijn van de ruimte.

Fase 5

Indien de opdrachtgever of gebruiker aanwezig is wordt aangegeven wat de op dat moment bekend is op basis van visuele waarneming en ervaring waarbij de kwaliteit van de opgedragen inventarisatie conform het kwaliteitssysteem wordt gecontroleerd. Afspraken omtrent rapportage of verder gang van zaken worden aangetekend. Mogelijke blootstelling aan asbest wordt, indien van toepassing, aangegeven.

Rapportage asbestinventarisatie

3. ONDERZOEK EN BEMONSTERING

3.1 ONDERZOEKSWIJZE

Fase 1

Via een globale schouwing wordt een idee verkregen van de actuele en globale staat van het gebouw (dit kan ook reeds in offerte stadium zijn uitgevoerd) Beoordeeld wordt of het deskresearch of de ontvangen tekeningen overeenkomen met de huidige staat. Zo niet, dan wordt dit aangepast in deze fase. Wanneer er twijfel bestaat over de geschiktheid van het object voor inspectie, of wanneer het object niet voldoet aan de vooraf opgegeven kenmerken, wordt eerst contact opgenomen met de klant alvorens tot inventarisatie over te gaan. De DIA tekent elke afwijking van het onderzoeksplan aan in het onderzoeksplan, met opgaaf van reden.

Fase 2

Middels een systematische volgorde van doorlopen van het gebouw (bijv. boven naar beneden) worden alle ruimten geschouwd. Elke geschouwde ruimte wordt op tekening aangevinkt. Asbestverdachte materialen worden aangegeven op tekening en in het werkplan ingevoerd. Hoeveelheden, bereikbaarheid, staat worden vastgelegd en de lokale omstandigheden als bijv. "het in gebruik zijn van de ruimte" of ontoegankelijkheid ervan worden ook vastgelegd.. Ondersteuning van visuele waarneming wordt gedaan m.b.v. foto's van voldoende kwaliteit.

Fase 3

Het bemonsteringsplan wordt opgesteld op basis van bereikbaarheid en veiligheid. Tijdens monsternamen van asbestverdachte materialen worden door de monsternemer persoonlijke beschermingsmiddelen gedragen en word, indien nodig, gebruik gemaakt van een stofzuiger, welke is voorzien van een Hepa-filter. Alle door Bolier genomen materiaalmonsters worden conform NEN 5896 geanalyseerd door een geaccrediteerd laboratorium. Alle bemonsterde locaties worden ingekapseld ter voorkoming van asbestemissie. De risicoklasse-indeling vindt plaats middels het SMA-rt systeem.

Fase 4

Na een volledig beeld te hebben van de situatie op asbestgebied wordt een nacontrole uitgevoerd of materialen voldoende gefixeerd zijn en geen emissiekunnen veroorzaken t.g.v. bemonstering. Beoordeeld wordt of hoeveelheden juist zijn vastgesteld en of er geen ruimten zijn overgeslagen. Beperkingen worden bepaald, zoals ontoegankelijkheid, onbereikbaarheid of het in gebruik zijn van de ruimte.

Fase 5

Indien de opdrachtgever of gebruiker aanwezig is wordt aangegeven wat de op dat moment bekend is op basis van visuele waarneming en ervaring waarbij de kwaliteit van de opgedragen inventarisatie conform het kwaliteitssysteem wordt gecontroleerd. Afspraken omtrent rapportage of verder gang van zaken worden aangetekend. Mogelijke blootstelling aan asbest wordt, indien van toepassing, aangegeven.

Veiligheid staat bij ons hoog in het vaandel. We voeren onze werkzaamheden uit met inachtneming van de grootste zorg voor de eigendommen van de opdrachtgever.

3.2 ANALYSERESULTATEN.

Er zijn 3 monsters ter controle aangeboden, deze monsters bevatten **WEL** asbest. In hoofdstuk 4 wordt per monster een overzicht gegeven van de hoeveelheden/ bevestiging en locatie.

3.3. BEMONSTERDE MATERIALEN WELKE ASBEST BEVATTEN.

Monsternr.	Locatie	Materiaal	Hoeveelheid	Soort Asbest en %	Risicoklasse
M001	Dak schuur 1	Golfplaat	784 m2	Chrysotiel 10-15	2
M002	Dak schuur 2	Golfplaat	234 m2	Chrysotiel 10-15	2
M003	Dak schuur 3	Golfplaat	100 m2	Chrysotiel 10-15	2

3.4 BEMONSTERDE MATERIALEN WELKE GEEN ASBEST BEVATTEN.

Niet van toepassing.

Monsternr.	Locatie	Resultaat

4. ASBESTHOUDENDE MATERIALEN.

Bron nr 1		Schuur 1	
			
Verdieping/ ruimte		Dak	
Hoeveelheid		784 m2	
Materiaal		Golfplaat	
Monsternr.		M001	
Analyse resultaat		Chrysotiel 10-15%	
Analyse Certificaat		V150600856	
Gebondenheid		Hechtgebonden	
Bevestiging		Geschroefd	
Bereikbaarheid		Goed	
Risicoklasse		2	
Verwijdering		Open lucht	
Bijzonderheden			

Bron nr 2

Schuur 2

Verdieping/ ruimte	Dak
Hoeveelheid	234 m2
Materiaal	Golfplaat
Monsternr.	M002
Analyse resultaat	Chrysotiel 10-15%
Analyse Certificaat	V150600857
Gebondenheid	Hechtgebonden
Bevestiging	Geschroefd
Bereikbaarheid	Goed
Risicoklasse	2
Verwijdering	Open lucht
Bijzonderheden	Er staat veel inboedel in de schuur. Dit maakt geen deel uit van de inventarisatie.

Bron nr 3
Schuur 3

Verdieping/ ruimte	Dak
Hoeveelheid	100 m2
Materiaal	Golfplaat
Monsternr.	M003
Analyse resultaat	Chrysotiel 10-15%
Analyse Certificaat	V150600858
Gebondenheid	Hechtgebonden
Bevestiging	Geschroefd
Bereikbaarheid	Goed
Risicoklasse	2
Verwijdering	Open lucht
Bijzonderheden	In de schuur staat veel inboedel. Dit maakt geen deel uit van de inventarisatie.

5. RAPPORTAGE

Type A: Direct waarneembare asbest, asbesthoudende producten etc.

De belangrijkste activiteit c.q. onderwerp van dit certificatieschema is het systematisch en volledig inventariseren van alle direct waarneembare asbest, asbesthoudende producten, asbest besmet materiaal of asbest besmette constructieonderdelen in een bouwwerk of object met gebruik van handgereedschap (zonder of met licht destructief onderzoek).

Daarbij is onbelemmerde en passende toegang tot de ruimten een voorwaarde voor het kunnen uitvoeren van de inventarisatie. De inventarisatie leidt tot een asbestinventarisatierapport type A.

Als deze inventarisatie leidt tot "een redelijk vermoeden" op niet-direct waarneembare aanwezigheid van asbest, asbesthoudende producten, asbest besmet materiaal of asbest besmette constructieonderdelen in een bouwwerk of object, dan dient er een aanvullende inventarisatie (type B) te worden uitgevoerd.

Type B: Niet-direct waarneembare asbest, asbesthoudende producten etc.

Het redelijke vermoeden van niet-direct waarneembare aanwezigheid van asbest, asbesthoudende producten, asbest besmet materiaal of asbest besmette constructieonderdelen in een bouwwerk of object, vermeld in asbestinventarisatierapport type A, leidt tot een aanvullende inventarisatie.

Niet-direct waarneembare asbest, asbesthoudende producten, asbest besmet materiaal of asbest besmette constructieonderdelen worden in dat geval voorafgaand aan de bouwkundige sloop, in samenwerking met het gecertificeerde asbestverwijderingsbedrijf (cf. SC-530), met destructief onderzoek opgespoord, waarbij de bouwkundige integriteit van een gebouw of constructie wordt aangetast (voorbeeld: in de fundering gegoten asbestcement leidingwerk).

De B Rapportage is een destructief aanvullend onderzoek, om asbestverdachte materialen te lokaliseren die tijdens de sloopwerkzaamheden tevoorschijn kunnen komen, en die niet vermeld zijn in de A Rapportage. Ook tijdens een inventarisatie door een specialist kan er iets over het hoofd worden gezien.

Het blijft altijd mogelijk, dat ondanks dit met zorg samengestelde asbestonderzoeksrapport, tijdens de sloop alsnog asbesthoudende materialen worden aangetroffen.

Tijdens ons onderzoek is er geen-/of licht destructief onderzoek uitgevoerd.

Indien de onderzoeker een vermoeden heeft dat er in ruimtes welke alleen verregaand destructief te onderzoeken zijn, of niet toegankelijk waren tijdens het onderzoek, asbesthoudende materialen zijn toegepast is dit in de rapportage vermeld.

Niet toegankelijke ruimtes zijn op tekening aangegeven met een rood kruis. Tevens adviseren wij u om voor eventuele sloop of verbouwing uit op volgende locaties een nader of destructief onderzoek uit te laten voeren.

Niet van toepassing.

In het gebouw(en) kunnen meerdere verborgen ruimten en/of schachten aanwezig zijn. Door het ontbreken van gedetailleerde tekening is het mogelijk dat dit tijdens onze inventarisatie niet is opgemerkt, of visueel en zonder destructief onderzoek niet is te achterhalen.

6. CONCLUSIE EN AANBEVELINGEN

Op basis van resultaten van de uitgevoerde werkzaamheden (onderzoek ter plaatse, analyse van de genomen monsters e.d.) kan worden geconcludeerd, dat de volgende asbesthoudende toepassingen in de door ons geïnventariseerde schuren op het adres [REDACTED] aanwezig zijn.

- Asbesthoudende golfplaten op de daken van de 3 geïnventariseerde schuren.

Wij adviseren u de genoemde asbestbronnen te laten saneren door een SC-530 gecertificeerd bedrijf.

Gezien de visuele inspectie en de bemonsterde materialen is er geen redelijk vermoeden tot onvoorzien asbesthoudend materiaal.

De mestkelder in schuur 3 is niet geïnventariseerd. Bij eventuele sloop van schuur 3 moet deze tijdens de sloop middels een Type B inventarisatie nader worden onderzocht.

Het onderzoek is gebaseerd op een grote mate van kennis en ervaring. Desondanks kan niet volledig worden uitgesloten, dat bij verbouwingswerkzaamheden of eventuele sloop van het visueel geïnspecteerde gebouw of de installatie asbesthoudende elementen worden aangetroffen welke niet als zodanig zijn gedetecteerd. Dit hangt onder meer samen met het veelal ontbreken van adequate bestekgegevens, historische onderhoudsgegevens en/of niet visueel te detecteren elementen.

Door het aangaan van de opdracht hebben wij onszelf verplicht de overeengekomen werkzaamheden met de nodige zorg en vakmanschap uit te voeren. Het te bereiken resultaat is niet uitsluitend afhankelijk van de inspanning van ons, maar ook van factoren die buiten onze invloedssfeer liggen.

Bolier Advies en Sloopbegeleiding is derhalve niet aansprakelijk voor enige schade voor de opdrachtgever of derden welke voortvloeien uit het niet ontdekken van asbesthoudende toepassingen.

WET- EN REGELGEVING.

De volgende wetgevingen, of delen zijn van toepassing:

- Asbest verwijderingsbesluit dec. 2005, Staatscourant 704.
- Asbestbesluit Arbeidsomstandighedenwet juli 2006, Staatscourant 348.
- Bouwbesluit 2012
- Burgerlijk Wetboek.
- Woningwet.
- Wet Milieubeheer.
- SC 540

7. VERVOLG AANPAK IN GEVAL VAN ASBESTVERWIJDERING

5.1. Algemeen.

Het verwijderen van de asbest houdende materialen moet door een gecertificeerd bedrijf uitgevoerd worden. Genoemd bedrijf dient in het bezit te zijn van een geldig proces certificaat conform de richtlijn SC-530. Tijdens de werkzaamheden dient het bedrijf alle noodzakelijke maatregelen te treffen om de omgeving en het milieu te beschermen.

5.2. VOORSTEL.

Indien het bouwwerk wordt gesloopt of gerenoveerd dient het aanwezige asbest houdend materiaal vooraf gesaneerd te worden. Er dient vooraf een omgevingsvergunning aangevraagd te worden en deze dient op locatie aantoonbaar te zijn. Anders is het asbest saneringsbedrijf niet bevoegd om de werkzaamheden uit te voeren. Tijdens de sanering werkzaamheden moet er altijd een persoon aanwezig te zijn met een DTA-A certificaat.

5.3. UITVOERING.

Voor het verwijderen van asbest houdende materialen zijn een aantal technieken in de SC-530 voorgeschreven.

A. Openlucht situatie

Wordt toegepast bij verwijdering in open lucht en bij risicoklasse 1 verwijderingen. Stofemissie dient zoveel mogelijk te worden voorkomen d.m.v. bevochtigen impregneren) en d.m.v. puntafzuiging. De werknemers dragen altijd persoonlijke beschermingsmiddelen zoals wegwerpovertuig/ adembescherming met P3 filter.

B. Verwijderen m.b.v. Glove-Bag

Het verwijderen met glove- bag methode zie Documentcode SC-531A van SCA.

C. Verwijderen in containment

Het verwijderen gebeurt in een van de omgeving afgezonderde ruimte. Alle toegangen worden dichtgeplakt, eventueel wordt een tijdelijke wand geplaatst. Er wordt onderdruk gecreëerd en een speciale gecontroleerde toegang gemaakt. De werknemers dragen persoonlijke beschermingsmiddelen zoals wegwerpovertuig/ adembescherming met P3 filter.

BIJLAGE 1 VERPLICHTINGEN OPDRACHTGEVER**1. Algemeen**

Asbestverwijdering is onderhevig aan een gemeentelijke vergunning. Aan de vergunning moet een inventarisatie- en verwijderingsrapport ten grondslag.

Wie kan een vergunning aanvragen en wordt daarmee de houder van de vergunning?

1. De eigenaar van een bouwwerk;
2. Namens de eigenaar van het bouwwerk: adviesbureau;
3. Gebruiker van een bouwwerk.

Toelichting:

- a. De houder van de vergunning blijft voor de gemeente verantwoordelijk en aanspreekpunt voor de rapportage en sanering. Is het niet volledig en dus niet geschikt voor afgifte omgevingsvergunning, dan spreekt de gemeente de aanvrager van de vergunning aan. Deze spreekt vervolgens het onderzoeksbureau aan. Dit geldt eveneens voor de asbestverwijdering.
- b. Als gewerkt wordt in strijd met de voorschriften, spreekt de gemeente de houder van de vergunning in eerste instantie aan, in tweede instantie de asbestverwijderaar.
- c. De onder de punten 1 t/m 3 genoemde personen kunnen opdrachtgever zijn voor zowel de asbestinventarisatie, de asbestverwijdering, als de eindbeoordeling. Hij hoeft niet persé opdrachtgever te zijn voor de eindbeoordeling. Dit kan hij overlaten aan het verwijderingsbedrijf, hetgeen ook logisch is.

De opdrachtgever is degene die:

1. De opdracht tot inventarisatie verleent aan een bedrijf, dat in het bezit is van een geldig certificaat voor asbestinventarisatie;
2. De omgevingsvergunning bij de gemeente aanvraagt, implicerende de melding voor het voornemen tot slopen of verwijderen;
3. De opdracht tot de eindbeoordeling van de uitgevoerde asbestverwijdering verleent aan een laboratorium c.q. inspectie-instelling, dat/die daarvoor is geaccrediteerd;
4. De opdracht tot de asbestverwijdering verleent aan een asbestverwijderingsbedrijf, dat in het bezit is van een geldig certificaat voor asbest verwijderen;
5. De gemeente minimaal één week vóór uitvoering op de hoogte stelt van de juiste uitvoeringsdata en -tijdstippen;
6. De stortbon en het vrijgavebewijs van het asbestverwijderingsbedrijf ontvangt;
7. De gemeente uiterlijk binnen twee weken na uitvoering een afschrift stuurt van de resultaten van de eindbeoordeling;
8. De facturen voor de verleende diensten (1 t/m 4) ontvangt en betaalt.

De opdrachtgever kan de zaken genoemd onder 1, 2, 3, 5 en 7 delegeren aan bijvoorbeeld het asbestverwijderingsbedrijf, doch blijft verantwoordelijk voor de aanwezigheid van de juiste papieren (inventarisatierapport en omgevingsvergunning) op het werk.

1. Asbestverwijderingsbesluit 2005

De verantwoordelijkheid van de opdrachtgever voor de juiste papieren (inventarisatierapport en omgevingsvergunning) op het werk vindt zijn wettelijke basis in Par. 2, Artikel 3 en 5 en Par. 4, Artikel 10 van het Asbestverwijderingsbesluit 2005.

De door de opdrachtgever in te schakelen bedrijven voor asbestinventarisatie, asbestverwijdering en eindbeoordeling kunnen het werk alleen verrichten, wanneer zij in het bezit zijn van de wettelijk verplichte certificatie, respectievelijk accreditatie, vermeld in art. 4.54a, 4.54d en 4.55a van het Arbobesluit /Asbestverwijderingsbesluit 2005.

3. Asbestinventarisatierapport

Ontleend aan Asbestverwijderingsbesluit 2005. Stb 704 d.d. 16-12-2005 en Stb 87 d.d. 20-02-2006.

Par. 2 Asbestinventarisatie**Art. 3.1.b:**

Lid b: degene die geheel of gedeeltelijk doet (laat) afbreken of uit elkaar nemen (= dus de opdrachtgever) beschikt over een asbestinventarisatierapport.

Art. 3.2.b:

Ook hier wordt weer gesproken over degene, die asbest doet (laat) verwijderen (= dus de opdrachtgever) beschikt over een asbestinventarisatierapport.

Art. 5:

Degene die de handelingen van par. 3 doet /laat verrichten (= dus de opdrachtgever), verstrekt, vóórdat de handeling wordt verricht, een afschrift van het inventarisatierapport aan degene, die de handeling verricht (= dus het asbestverwijderingsbedrijf).

Conclusie:

Art. 3 en 5 zijn heel duidelijk:

De opdrachtgever beschikt over een inventarisatierapport en geeft een afschrift van dat rapport aan degene, die het asbest verwijdert.

Hoe de opdrachtgever aan dat rapport komt, staat niet vermeld. Hij moet er gewoon over beschikken, dus het zelf regelen.

Zie ook art. 4.54a-1 t/m 5 en 4.54d-5 (toevoeging aan Arbo-besluit).

4. Aanvulling Arbeidsomstandighedenbesluit**Art. 4.54a. Asbestinventarisatie**

1. Voordat een handeling als bedoeld in artikel 4.54. eerste lid, onderdeel a, b of d, wordt aangevangen, wordt de aanwezigheid van asbest of asbesthoudende producten dan wel crocidoliet of crocidoliethoudende producten volledig geïnventariseerd en worden de resultaten hiervan opgenomen in een inventarisatierapport.
2. Het eerste lid is van toepassing indien werknemers worden of kunnen worden blootgesteld aan asbest of asbesthoudende producten dan wel crocidoliet of crocidoliethoudende producten.
3. De inventarisatie en het inventarisatierapport, bedoeld in het eerste lid, worden uitgevoerd, onderscheidenlijk opgesteld, door een bedrijf dat in het bezit is van een certificaat voor asbestinventarisatie dat is afgegeven door onze minister of een certificerende instelling.
4. Een afschrift van het inventarisatierapport wordt verstrekt aan het bedrijf, bedoeld in artikel 4.54d, eerste lid, die de handeling, bedoeld in artikel 4.54, eerste lid, onderdeel a, b, of d, verricht.
5. Het certificaat of een afschrift daarvan is op de arbeidsplaats aanwezig en wordt desgevraagd getoond aan een ambtenaar als bedoeld in artikel 24 van de wet.

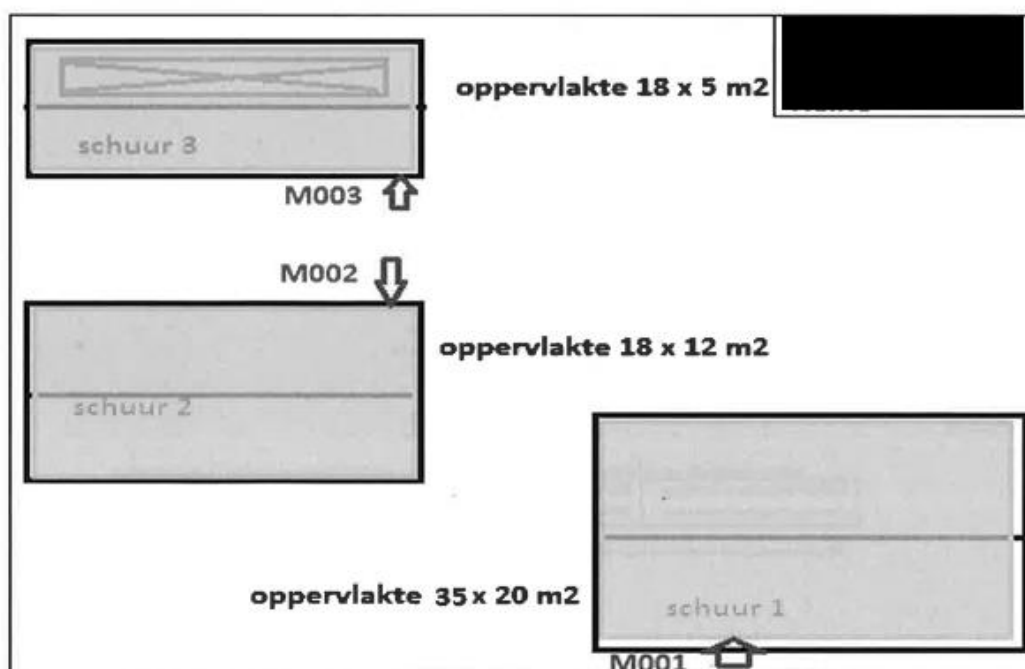
Art. 4.54d. Asbestverwijdering

1. De handelingen, bedoeld in artikel 4.54. eerste lid, met uitzondering van de handelingen, bedoeld in artikel 4.54b, onderdeel b tot en met i, worden verricht volgens een vooraf opgesteld werkplan als bedoeld in artikel 4.55 door een bedrijf dat in het bezit is van een certificaat voor asbestverwijdering, dat is afgegeven door onze minister of een certificerende instelling.
2. Bij een bedrijf als bedoeld in het eerste lid is in ieder geval een persoon als bedoeld in het derde lid werkzaam.
3. De handelingen, bedoeld in het eerste lid, worden verricht door of onder voortdurend toezicht van een persoon die in het bezit is van een certificaat van vakbekwaamheid voor het toezicht houden op het verwijderen van asbest en crocidoliet, dat is afgegeven door onze minister of een certificerende instelling.
4. Voor zover de handelingen, bedoeld in het eerste lid, mede worden verricht door een andere persoon dan de persoon, bedoeld in het derde lid, is deze andere persoon in het bezit van een certificaat van vakbekwaamheid voor het verwijderen van asbest en crocidoliet, dat is afgegeven door onze minister of een certificerende instelling.
5. Voordat wordt aangevangen met de handelingen, bedoeld in het eerste lid, is het bedrijf, bedoeld in het eerste lid, in het bezit van een afschrift van een inventarisatierapport als bedoeld in artikel 4.54a. eerste lid.
6. De certificaten, bedoeld in het eerste, derde en vierde lid, of afschriften daarvan en een afschrift van het inventarisatierapport, bedoeld in Artikel 4.54a. eerste lid, zijn op de arbeidsplaats aanwezig en worden desgevraagd getoond aan een ambtenaar als bedoeld in artikel 24 van de wet.

Par. 4 Bouwwerken**Art. 10:**

Het is verboden om een bouwwerk te slopen zonder of in afwijking van de vergunning van B&W. Bij een aanvraag om een omgevingsvergunning moet een inventarisatierapport worden overlegd (art. 10j). De houder van de omgevingsvergunning moet een afschrift van die vergunning ter hand stellen aan het bedrijf dat de sloop uitvoert.

Bijlage 2: Tekening

Advies en Sloopbegeleider

Bijlage 3: Procescertificaat SC-540.

SC-540 Procescertificaat Asbestinventarisatie 07-D070094

Eerland Certification B.V.
Postbus 275, 4190 CG Geldermalsen
telefoon: +31-345-585034
faxnr.: +31-345-585025

Eerland
CERTIFICATION

Certificaathouder:

Bolier Advies en Sloopbegeleiding

Adres:	Hexelseweg 105	Datum uitgifte:	06-08-2014
	7645 AN HOGE HEXEL	Vervaldatum:	06-08-2017
Telefoonnr:	06-81457665	Datum eerste uitgifte:	06-08-2014
Faxnummer:	-	KvK-nummer:	58279091
Contactpersoon Dhr. S.M. Bolier		e-mail:	stenk@bolieradvies.nl

Verklaring van uitgifte

Dit procescertificaat is op basis van het Ascert-Certificatieschema Procescertificaat Asbestinventarisatie SC-540, conform Eerland Certification B.V. Certificatiereglement afgegeven door Eerland Certification B.V.

In het certificatieschema SC-540 zijn de volgende wettelijke bepalingen verwerkt:

- Arbeidsomstandighedenbesluit artikel 4.54 a en 4.54 d
- Arbeidsomstandighedenregeling artikel 4.27

Eerland Certification B.V. verklaart, dat het gerechtvaardigd vertrouwen bestaat dat het door de certificaathouder uit te voeren proces van inventariseren van aanwezige asbest, asbesthoudende producten en asbest besmet materiaal of asbest besmette constructieonderdelen in een bouwwerk of object, voorafgaand aan het geheel of gedeeltelijk afbreken van bouwwerken en/of objecten, het verwijderen van asbest of het opruimen van asbest na een incident, incl. de oplevering van het asbestinventarisatierapport volgens de eisen van het certificatieschema geschiedt.

Voor Eerland Certification B.V.

Egon Eerland
Directie

Stichting
Certificatie
Asbest

Ascert

Voor de geldigheid van dit procescertificaat wordt verwezen naar het SCA Certificaatregister op www.ascert.nl

Certificerende instelling:	Eerland Certification B.V.	Certificaatnummer	07-D070094
Aanwijzingsbeschikking:	ARBO/P&G.08/14505	SCA code	07-D070094.01

Dit procescertificaat bestaat uit twee bladzijden

Nadruk verboden

Blad 1 van 2

Advies en Sloopbegeleid

SC-540 Procescertificaat Asbestinventarisatie 07-D070094

Eerland Certification B.V.
Postbus 275, 4190 CG Geldermalsen
telefoon: +31-345-585034
fax: +31-345-585025

Eerland
CERTIFICATION

Wenken voor de gebruiker

1. Bij de uitvoering van toezicht door CI, AI, en/of gemeente dient de opdrachtgever de toezichthouder toegang te verlenen tot de projectlocatie.
2. De reguliere beoordelingen door de certificatie-instelling op de projectlocatie vinden altijd onaangekondigd plaats.
3. De resultaatgerichte beoordelingen op de projectlocatie, middels het inventarisatierapport, in aanwezigheid van de DIA vinden altijd aangekondigd plaats.
4. De opdrachtgever stelt (ver-)bouw- en/of constructiebeschrijvingen beschikbaar aan het asbestinventarisatiebedrijf.
5. Indien de periode vanaf vrijgavedatum van het ter beschikking staande inventarisatierapport tot aan de verwijderingsdatum meer dan 3 jaar is, dient een aantoonbare vaststelling van de actuele betrouwbaarheid op het voorkomen van asbest in het bouwwerk of object beschikbaar te zijn (zie SC-540 par. 17.4.2).
6. Indien er bij asbestverwijdering sprake blijkt te zijn van onvolledige en/of onjuiste uitgevoerde asbestinventarisatie dient de opdrachtgever, nadat het asbestverwijderingsbedrijf dit heeft geconstateerd en gemeld aan de opdrachtgever, het inventarisatiebedrijf daarvan op de hoogte te stellen (zie SC-530 par. 7.14.3).
7. Bij klachten dient contact opgenomen te worden met de certificatiehouder en in geval van ernstige klachten met de certificatie-instelling (zie ook de klachtenprocedure zoals omschreven in certificatieschema SC-540 par. 4.7).
8. Voor gegeven inventarisatiesituaties met onverwachte grote asbestblootstellingsrisico's dient de opdrachtgever de adviezen van het inventarisatiebedrijf op passende wijze op te volgen.
9. (Zie ook SC-540 par. 7.6.5 en par. 7.16.3.4).

Egon Eerland
Directie

Stichting
Certificatie
Asbest

Ascertain

Voor de geldigheid van dit procescertificaat wordt verwezen naar het SCA Certificaatregister op www.ascertain.nl

Certificerende instelling	Eerland Certification B.V.	Certificaatnummer	07-D070094
Aanwijzingsbeschikking	ARBO/P&G/08/14505	SCA-code	07-D070094.01

Dit procescertificaat bestaat uit twee bladzijden

Nadruk verboden

Blad 2 van 2

Analysecertificaat asbest

Opdracht

Opdrachtgever	Bolier Advies	Rapportnummer	R150600094 versie 1
Contactpersoon	Dhr. S. Bolier	Datum opdracht	12-06-2015
Adres	Hexelseweg 105	Datum ontvangst	12-06-2015
Postcode en plaats	7645 AN Hoge Hexel	Datum rapportage	15-06-2015
Projectcode		Pagina	1 van 1
Project omschrijving			

Monstersoort	Materiaal	Datum monsternamen	11-06-2015
Monsternamen door	Opdrachtgever	Datum analyse	15-06-2015
Analyse methode	Asbest in materiaal m.b.v. microscopie - conform NEN 5896 (Q)		

Q = door RvA geaccrediteerd

Resultaten

Monstercode	Naam	Eenheid	Chr.	Amo.	Cro.	Ant.	Tre.	Act.	Omschrijving materiaal	Hgb.
V150600856	M001 Golfplaat, dak schuur 1	% (m/m)	10-15	<0,1	<0,1	<0,1	<0,1	<0,1	Golfplaat	Ja
V150600857	M002 Golfplaat, dak schuur 2	% (m/m)	10-15	<0,1	<0,1	<0,1	<0,1	<0,1	Golfplaat	Ja
V150600858	M003 Golfplaat, dak schuur 3	% (m/m)	10-15	<0,1	<0,1	<0,1	<0,1	<0,1	Golfplaat	Ja

Chr.	Chrysotiel (serpentiin)
Amo.	Amosiet (amfibool)
Cro.	Crocidoliet (amfibool)
Ant.	Anthophylliet (amfibool)
Tre.	Tremoliet (amfibool)
Act.	Actinoliet (amfibool)
Hgb.	Hechtgebondenheid

Eerste analist laboratorium

Mw. ing. E. Kingma

Dit rapport mag uitsluitend in zijn geheel worden gereproduceerd.

De resultaten hebben uitsluitend betrekking op de monsters, zoals die door u voor analyse ter beschikking zijn gesteld.

Nadere informatie over de toegepaste methodes en prestatiekenmerken is beschikbaar en kan op aanvraag worden verkregen.

Bijlage 5: Evaluatieformulier.

1. Asbestinventarisatie Type A.	
Naam Inventarisatiebedrijf.	Bolier Advies en Sloopbegeleiding
SCA-code.	07-D070094.01
Rapport no.	2015-167
Vrijgave datum	

2. Asbestinventarisatie Type B.	
Naam Inventarisatiebedrijf.	
SCA-code.	
Rapport no.	
Vrijgave datum.	

3. Asbestinventarisatie van onvoorzien asbest	
Naam Inventarisatiebedrijf	.
SCA-code	
Rapport no.	
Vrijgave Datum.	

Omschrijving onvoorzien asbest			
Omschrijving	Plaats.	Hoeveelheid.	

Asbestsverwijderingsbedrijf.							
Naam.							
SCA-code							
Naam.		Handtekening.					
Verzonden naar.	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7
Door(naam)							
Datum.							
Paraaf							

SMART 2014 Risicoclassificatie

Aangemaakt op 16 juni 2015 om 16h14 (318242)

Bolier Advies en Sloopbegeleiding

SCA-code: 07-D070094.01

Deze risicoclassificatie maakt onverbreeklijk onderdeel uit van het asbestinventarisatierapport [07-D070094.01-2015-167]; het inventarisatiebureau verklaart dat de invoer geheel overeenkomt met de werkelijke bronsituatie.

Stichting
Certificatie
Asbest

Ascort

Identificatie

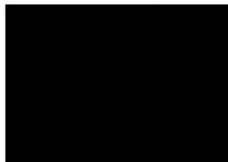
Adres

Projectcode

Projectnaam

Broncode

Bronnaam

Feiten

Productspecificatie	Asbestcement golfplaat
Hechtgebondenheid	Hechtgebonden
Hoeveelheid asbest	1.118 m²
Percentage Chrysotiel	10 - 15 %
Percentage Amfibool	n.v.t.
Analysecertificaatnummer	V150600856 V150600857 V150600858

Situatie

Bevestiging	Geschroefd
Binnen / buiten	Buiten
Beschadiging	Niet
Verweerdheid	Licht

Verwijdering

Handeling	Demontage (als geheel verwijderen)
-----------	------------------------------------

Risicoclassificatie

Risicoklasse	2
Gebruikte versie classificatiemodel	TNO 2.1 01122014 (ingangsdatum 02-12-2014)

Werkplanelementen

Openlucht RK2

Het werkgebied dient afgezet/gemarkeerd te worden.

Het SC 530 gecertificeerde bedrijf dat de asbestverwijderingswerkzaamheden uitvoert, dient de best bestaande technieken toe te passen. Er dienen bronmaatregelen genomen te worden om vezelemisatie te voorkomen. Deze maatregelen dienen in een werkplan, opgesteld conform de SC 530, te worden opgenomen. Tijdens de werkzaamheden dient een volgelaatsmasker P3 met aangeblazen lucht te worden gedragen.

Er dient een eindcontrole door een RvA geaccrediteerde (ISO 17020) inspectie-instelling volgens NEN 2990, onderdeel visuele inspectie, te worden uitgevoerd.

Bijlage 7: Deskresearch

Deskresearch	
Telefonisch contact over de situatie met (d.d.)	G. Hoozeboom d.d. 08-06 2015
Eerder uitgevoerd asbest onderzoek	Nee
Gegevens aangeleverd	Telefonisch en per mail
Is het pand in gebruik?	Nee
Reden van onderzoek	Sloop
Bouwjaar / verbouwing	Schuur 1976, schuur 2 1989, schuur 3 1982
Is er asbest bekend?	Vermoedelijk asbesthoudende golfplaten op het dak van alle 3 de schuren.
Zo ja, is het asbest al verwijderd?	Nee
Heeft bovenliggende informatie voldoende informatie opgeleverd?	Ja, samen met een interview met de eigenaar voorafgaand aan de inventarisatie.

Algemene gegevens

Opdrachtgever :
 Contactpersoon :
 Projectnummer :
 Locatie adres :
 Datum :

Werkplannummer : 2140518

Gegevens werkzaamheden

Naam analist :
 Werkzaamheden : Visuele-eindcontrole na beperkt-risico-sanering
 Aankomsttijd : 15:15uur
 Vertrektijd : 16:45uur
 Klimaat : Bewolkt en droog

T (°C) : 18 °C

Omschrijving werkzaamheden : Verwijderen van asbesthoudende golfplaten

Situatie : Buiten
 Inventarisatiebureau : Bolier

Grootte inspectiegebied : ca. 1230m²
 Rapportnummer : 2015-167

Verwijderde asbesthoudende bronnen volgens het inventarisatierapport:

Bron	Locatie / bouwdeel	Materiaal	Asbestsoort (gew%)	Omvang	Hecht-gebondenheid	Opmerkingen
1	Dak schuur 1	Golfplaten	Chrysotiel 10-15%	784 m²	☒ HG ☐ NHG	Bron nr.1
2				m²	☐ HG ☐ NHG	
3				m²	☐ HG ☐ NHG	
4				m²	☐ HG ☐ NHG	

HG = Hechtgebonden
 NHG = Niet hechtgebonden

Visuele inspectie (conform NEN 2990:2012)

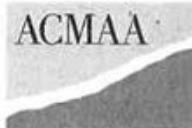
Voor de globale situatietekening en de fotoreportage wordt verwezen naar bijlage 1 en 2 van dit inspectierapport

Inspectie randvoorwaarden			Opmerkingen
Slopmelding aanwezig:	☒ Ja ☐ Nee		
Voldoende belichting:	☒ Ja ☐ Nee		
Verpakt afval of losse obstakels aanwezig:	☒ Ja¹ ☐ Nee		(1) container
Werkplan in overeenstemming met het te inspecteren object:	☒ Ja ☐ Nee		
Folie op ondergrond aanwezig:	☐ Ja ☒ Nee		Tijdens de sanering heeft er folie in en rondom de schuur gelegen. De dta er heeft foto's laten zien.
Resultaten visuele inspectie			
Is de ruimte droog:	☒ Ja ☐ Nee		
Is de ruimte stofvrij:	☐ Ja ☒ Nee		
Is er te verwijderen asbesthoudend materiaal aanwezig:	☐ Ja ☒ Nee		
Zijn er oppervlakten gefixeerd:	☐ Ja ☒ Nee		
Is het inspectiegebied groter dan 250 m²	☒ Ja² ☐ Nee		(2) Zo ja, aantal zones: Het inspectiegebied is in 5 zones verdeelt.

1 = afval en losse obstakels zijn verplaatsbaar en zorgen niet voor een visuele beperking.
 2 = zie bijlage 3 "waarnemingsformulier" bijgevoegd bij dit rapport.

HET LABORATORIUM IS INGESCHREVEN IN HET RvA REGISTER VOOR INSPECTIEINSTELLINGEN
 ONDER Nr. 1176 VOOR DERIEDEN ZOALS NADER OMGEVEN IN DE ACCREDITATIE

Resultaten visuele inspectie			Opmerkingen
Locatie / bouwdeel	Aanwezig	Resultaat	
Constructiedelen (plafond, wanden, etc.)	☒ Ja ☐ Nee	V	
Kabelgoten / doorvoeringen	☐ Ja ☒ Nee		
Ventilatiekanalen	☐ Ja ☒ Nee		
Buizen	☐ Ja ☒ Nee		
Verwarmingselementen	☐ Ja ☒ Nee		
Kozijnen	☒ Ja ☐ Nee	V	
Plinten	☐ Ja ☒ Nee		
Vloer	☒ Ja ☐ Nee	V	
Machines, installaties	☐ Ja ☒ Nee		
Overige, nl:	☐ Ja ☒ Nee		
Deco-unit, gereedschappen en hulpmiddelen, stellingmateriaal, trappen, steigers, evt. achtergebleven inboedel	☒ Ja ☐ Nee	V	
Transit-route (route waarlangs het asbest is afgevoerd)	☐ Ja ☒ Nee		

V = direct in orde bevonden;
V (2) = in orde na één aanvullende schoonmaak;
A = afgekeurd vanwege het aantreffen van asbestrestanten, gehele ruimte reinigen.

Locatie / bouwdeel	Resultaat constructiedeel	Resultaat aangelegende delen	Resultaat ondergelegen oppervlak	Opmerkingen en codering genomen kleeft monsters
Z1	V	V	V	Niet gewenst
Z2	V	V	V	Niet gewenst
Z3	V	V	V	Niet gewenst
Z4	V	V	V	Niet gewenst
Z5	V	V	V	Niet gewenst

V = direct in orde bevonden;
V (2) = in orde na één aanvullende schoonmaak;
A = afgekeurd vanwege het aantreffen van asbestrestanten, gehele ruimte reinigen.

Niet geïnspecteerde delen:

Opmerkingen

Deze vrijgave betreft alleen voor schuur 1De struiken naast de schuur 1 moeten van de opdrachtgever bewaart worden deze zijn tijdens de sanering afgedekt met folie geweest. Alles tot op het maaiveld is visueel geïnspecteerd alles onder het maaiveld behoort niet tot deze vrijgave.

Conclusie

Bij de uitgevoerde visuele inspectie zijn **geén** asbestverdachte en/of asbestverontreinigde materialen aangetroffen, voor zover deze onderdeel vormen van de sanering.

Het saneringsgebied kan worden vrijgegeven voor vervolgwerkzaamheden.

Naam en handtekening analist ACMAA Inspectie B.V.

Naam

Naam en handtekening DTA-er opdrachtgever

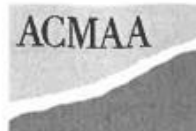
Naam

Niets uit deze uitgave mag worden vernoemd, verspreid en/of openbaar gemaakt worden zonder onze voorafgaande toestemming

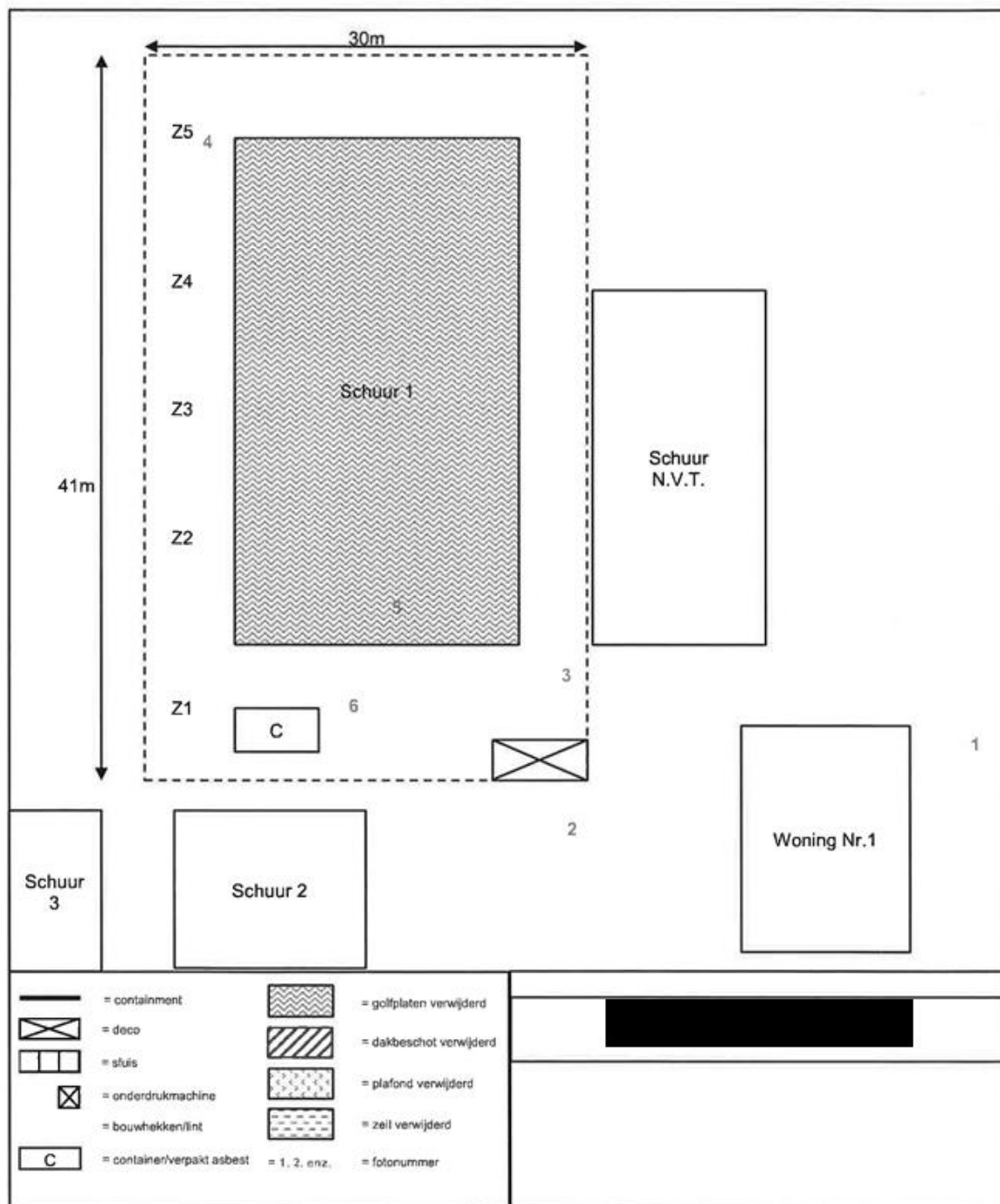

HET LABORAIRIUM IS INGESCHRIJVEN IN HET NVAI REGISTER VOOR INSPECTIEINSTELLINGEN
ONDER NR. 1176 WODR GEBIEDEN / OMSTANDIGHEDEN IN DE ACCREDITATIE

Bijlage 1

Globale situatietekening

DEET LABORATORIUM IS INGECEKEREERD EN IS IN RvA REGISTRERD VOOR PROSPECTIEVEELPDEEN.
 GEDRUKT NUT, DIT IS VOOR SCHIEDEN, ALLE INGEN DINGEN NUT IN DE ACMAA DITATIE.

Bijlage 2

Foto's

1. Overzichtsfoto.

2. Deco.

3. Locatie verwijderd asbest

4. Locatie verwijderd asbest

5. Locatie verwijderd asbest

6. Locatie container

HET LABORATORIUM IS INGESCHREVEN IN HET RvA REGISTER VOOR INSPECTIEINSTELLINGEN.
ONDER N.R. 1176 VOOR GEBIEDEN ZOALS MADEP OMSCHREVEN IN DE ACCREDITATIE

Inspectierapport

Pagina 6 van 6
Opdrachtcode ACMAA Inspectie B.V.: A150800339
Versie: 01

Bijlage 3

Waarnemingsformulier

Inspectie randvoorwaarden	Zone 4		Zone 5		
Voldoende belichting:	☒ Ja	☐ Nee	☒ Ja	☐ Nee	
Verpakt afval of losse obstakels aanwezig:	☐ Ja ¹	☒ Nee	☐ Ja ¹	☒ Nee	
Folie op ondergrond aanwezig:	☐ Ja	☒ Nee	☐ Ja	☒ Nee	
Resultaten visuele inspectie					
Is de ruimte droog:	☒ Ja	☐ Nee	☒ Ja	☐ Nee	
Is de ruimte stofvrij:	☐ Ja	☒ Nee	☐ Ja	☒ Nee	
Is er te verwijderen asbesthoudend materiaal aanwezig:	☐ Ja	☒ Nee	☐ Ja	☒ Nee	
Zijn er oppervlakten gefixeerd:	☐ Ja	☒ Nee	☐ Ja	☒ Nee	
Locatie / Bouwdeel	Aanwezig	Resultaat	Aanwezig	Resultaat	
Constructiedelen (plafond, wanden, etc)	☒ Ja	☐ Nee	☒ Ja	☐ Nee	V
Kabelgoten doorvoering	☐ Ja	☒ Nee	☐ Ja	☒ Nee	
Ventilatiekanalen	☐ Ja	☒ Nee	☐ Ja	☒ Nee	
Buizen	☐ Ja	☒ Nee	☐ Ja	☒ Nee	
Verwarmingselementen	☐ Ja	☒ Nee	☐ Ja	☒ Nee	
Kozijnen	☒ Ja	☐ Nee	☒ Ja	☐ Nee	V
Plinten	☐ Ja	☒ Nee	☐ Ja	☒ Nee	
Vloer	☒ Ja	☐ Nee	☒ Ja	☐ Nee	V
Machines, installaties	☐ Ja	☒ Nee	☐ Ja	☒ Nee	
Overige, nl:	☐ Ja	☒ Nee	☐ Ja	☒ Nee	
Deco-unit, stellingmateriaal, trappen, steigers, hoogwerker, gereedschappen en hulpmiddelen, evt. achtergebleven inboedel:	☐ Ja	☒ Nee	☐ Ja	☒ Nee	
Transit-route (route waarlangs het asbest is afgevoerd)	☐ Ja	☒ Nee	☐ Ja	☒ Nee	

1 = afval en losse obstakels zijn verplaatsbaar en zorgen niet voor een visuele beperking.
V = direct in orde bevonden;
V (2) = in orde na één aanvullende schoonmaak;
A = afgekeurd vanwege het aantreffen van asbestrestanten, gehele ruimte reinigen.

HET LABORATORIUM IS INGESCHREVEN IN HET RvA REGISTER VOOR INSPECTIEINSTELLINGEN
ONDER NR. 1175 VOOR GEBIEDEN ZOALS NADER OMSCHREVEN IN DE ACCREDITATIE

Bijlage VIII Offerte asbestsanering

Offerte

20-10-2018

Offerte 001-2180632-1

Hierbij doen wij U de prijsopgave toekomen voor de onderstaande werkzaamheden ten behoeve van de asbestsanering aan de

Werkzaamheden

Bpst	Omschrijving	Aantal	Eenheid
# 9 Fase 2 saneren dak opslag schuur en kippenhok			
9.01.01	Aanpassen asbestinventarisatie conform SC540	1.00	st
	Verzorgen sloopmelding asbest bij gemeente	1.00	st
9.02.01	Opstellen werkplan en melding verzorgen	1.00	st
	Verzorgen subsidie aanvraag rijksoverheid	1.00	st
	deze bedraagt 4.50 per m2 + 1,- per m2 deze ontvangen jullie rechtstreeks van de overheid. Wij vragen deze voor jullie aan. LET OP : Wanneer de subsidie op is kan het zijn dat jullie deze niet meer ontvangen. De subsidie vervalt sowieso vanaf 31-12-2019. U ontvangt subsidie over het oppervlak golfplaten dak dat bij de asbestinventarisatie wordt vastgesteld, deze kan afwijken van de offerte.		
	Visuele inspectie buitenwerkzaamheden	1.00	st
9.02.01	Verwijderen en afvoeren asbestgolfplaten dak opslag schuur	248.00	m2

Specificatie prijs

Fase 2 saneren dak opslag schuur en kippenhok	2966.00
Totaalprijs exclusief BTW in EUR	2966.00
BTW 21 %	622.86
Totaalprijs inclusief BTW in EUR	3588.86

gebedd. 16-1 2.30 uur.
Hij regelt subsidie Gemeente.
2700,- excl.

NL37 RABO 0142 9313 14 RABONL21
De bankrekening is bedoeld voor de betaling van de offerte.

Sterk in uitvoering

- Blad 2 -

Uitgangspunten

- Ons bedrijf is gecertificeerd volgens ISO9001, VCA**.
- De asbestsanerings werkzaamheden worden uitgevoerd conform de Arbeidsomstandigheden regeling, Bijlage XIIIa, behorende bij artikel 4.27 (werkveld specifiek certificatieschema voor het procescertificaat asbestverwijderen).
- LET OP : De bestrating, tuin of land dient voldoende draagkracht te hebben voor onze verreiker, ca 16 ton zwaar. Eventuele kosten van rijplaten worden doorberekend. Exclusief de kosten van de eventuele reparatie van de bestrating, tuin of weiland.
- Bovenstaand oppervlak golfplaten dak is gebaseerd op het bruto dakoppervlak.
- Voor de bovenstaande werkzaamheden kan een sloopmelding verplicht zijn, deze wordt door ons uiterlijk 4 weken voor aanvang van de werkzaamheden gedaan bij het bevoegd gezag. Een afschrift van deze melding die uiterlijk 1 week voor aanvang op ons kantoor aanwezig te zijn. Sinds 1 maart 2006 is het verplicht dat er een asbestinventarisatie gemaakt wordt conform de SC-540. De kosten van deze inventarisatie zijn bij deze offerte inbegrepen.
- De asbestverwijderings werkzaamheden mogen niet uitgevoerd worden bij temperaturen onder de 5 graden boven 0.
- De oppervlakten onder de te verwijderen asbesthoudende materialen dienen geheel leeg te zijn en stofvrij te zijn voor aanvang van onze werkzaamheden. Gordingen, roosters en betonvloeren/betonkelders dienen met een hogedrukreiniger schoongemaakt te worden.
- Exclusief het aanbrengen van dekzeilen t.b.v. het voorkomen van waterschade.
- Exclusief de kosten t.a.v. schade die ontstaat als gevolg van regenval tijdens en na de werkzaamheden
- Deze offerte is geldig tot 19-1-2019

Wij hopen U hiermee een passende aanbieding gedaan te hebben, en zien Uw reactie tegemoet.
Mocht U nog vragen of opmerkingen hebben dan kunt U contact opnemen met [REDACTED] rechtstreeks nummer [REDACTED].

Met vriendelijke groet,

[REDACTED]
Algemene voorwaarden VERAS 2017 per mail verzonden

NIJ 37 RABO 6142 9113 14 RABONL20
Al deze certificaten zijn onderworpen aan de voorwaarden van de certificatieorganisatie. Het is de verantwoordelijkheid van de klant om de voorwaarden van de certificatieorganisatie te kennen en te aanvaarden.

Sterk in uitvoering

Opdrachtbevestiging

2-2019

Opdracht 001-2180632

Geachte

Hierbij doen wij U de opdrachtbevestiging toekomen voor de onderstaande werkzaamheden ten behoeve van de Asbestsanering aan . Wij verzoeken U om 1 exemplaar ondertekend retour te zenden.

Werkzaamheden

Bpst	Omschrijving	Aantal	Eenheid
# 9 Fase 2 saneren dak opslag schuur en kippenhok			
9.01.01	Aanpassen asbestinventarisatie conform SC540	1.00	st
	Verzorgen sloopmelding asbest bij gemeente	1.00	st
9.01.01	Opstellen werkplan en melding verzorgen	1.00	st
	Visuele inspectie buitenwerkzaamheden	1.00	st
9.02.01	Verwijderen en afvoeren asbestgolfplaten dak opslag schuur	248.00	m2

Specificatie prijs

Fase 2 saneren dak opslag schuur en kippenhok	2700.00
Totaalprijs exclusief 21 % BTW in EUR	2700.00
BTW 21 %	567.00
Totaalprijs inclusief 21 % BTW in EUR	3267.00

Contractstukken

21-1-2019

IBAN NL37 0440 0142 9313 - BNL

Al onze diensten en producten worden uitsluitend geleverd door onze medewerkers, die hiervoor zijn gecertificeerd en getraind. Het is niet mogelijk om deze diensten te leveren zonder de juiste certificaten en trainingen.

Sterk in uitvoering

□ □ □ □ □

Opdracht 001-2140518

© 2006 The Authors

Werkzaamheden

 1146 m^2

Fase 1 saneren dak paardenbak + kippenhok
Fase 2 saneren dak opslag schuur en kippenhok

8,33 P/m

Al onze leveranties en diensten geschieden volgens onze algemene voorwaarden, gedeponeerd bij de Kamer van Koophandel te Zwolle onder nummer 38014408. Een exemplaar van deze voorwaarden zenden wij u op aanvraag toe.

Sterk in uitvoering

Bijlage IX Toestemmingsbrief omgevingsdienst

Omgevingsdienst
IJSSSELLAND

Zwolle, 19 februari 2019

Betreft: Sloopmelding [REDACTED] OLO-nummer: [REDACTED]
Zaaknummer: [REDACTED]

Geachte [REDACTED]

Op 19 februari 2019 heeft u bij de gemeente [REDACTED] een sloopmelding ingediend voor het verwijderen van asbest en/of het uitvoeren van sloopwerkzaamheden aan de [REDACTED]. Namens de gemeente behandelen wij uw melding.

In de regio IJsselland voeren wij de milieutaken uit in opdracht van de gemeenten en de provincie Overijssel. Voor meer informatie over ons verwijzen wij u naar onze website www.odijsselland.nl.

Met deze brief informeren wij u over uw melding.

Sloopmelding

U heeft een aantal gegevens ingediend. Wij gaan controleren of deze aan de indieningsvereisten voldoen. Deze staan in artikel 1.26, zesde lid van het Bouwbesluit 2012. Dit betekent dat wij uw melding in behandeling nemen. Als u na deze brief geen aanvullende brief van ons ontvangt, kunt u vanaf 20 maart 2019 starten met het verwijderen van asbest en/of de sloopwerkzaamheden. U moet zich bij de werkzaamheden houden aan de Wet natuurbescherming, de Wet bodembescherming en de eventueel noodzakelijke omgevingsvergunning. Een toelichting hierop leest u in deze brief.

Voorwaarden

Wij kunnen aan de sloopwerkzaamheden voorwaarden verbinden. Deze voorwaarden gaan over het voorkomen of beperken van hinder of van een onveilige situatie tijdens de uitvoering van de sloopwerkzaamheden. Dit staat in artikel 1.29, eerste lid van het Bouwbesluit 2012. Aan het slopen onder deze melding worden de volgende voorwaarden verbonden:

1. Minimaal twee werkdagen voor het begin en het einde van de sloopwerkzaamheden moet u ons hiervan in kennis stellen. Dit kan door het versturen van een e-mail naar asbest@odijsselland.nl. In deze e-mail moet u tenminste uw naam, het adres waar de sloopwerkzaamheden worden uitgevoerd, de start- en/of gereedmelding en het zaaknummer [REDACTED] vermelden.

OD IJsselland
Lübeckplein 2
8017 JZ Zwolle
Postbus 40252
8004 DG Zwolle
098 525 10 50
info@odijsselland.nl
www.odijsselland.nl

KVK 68066805
BTW NL85728722801
IBAN NL23 BNGH 026 5172 956
BIC BNGHNL26

2. Bij de sloop mag geen bodemvreemd materiaal, zoals puin en asbest, in de bodem terechtkomen dan wel achterblijven. De hoeveelheid bodemvreemd materiaal in de grond moet voldoen aan de daarvoor geldende normen. Deze kunt u vinden in de NEN 5707 voor asbest in de bodem en in de NEN 5897 voor asbest in puin. Wanneer tijdens graafwerkzaamheden op de locatie onverwacht zintuigelijke afwijkingen worden waargenomen (bijvoorbeeld tank, puin, afval en een verdachte geur of kleur) moeten de werkzaamheden direct gestaakt worden en moet u ons hierover worden informeren.
3. Als u bij de sloop asbest of puin in/op de bodem aantreft, moet u dit bij ons melden en moet u onderzoek naar asbest in de bodem laten uitvoeren. Het onderzoek moet worden uitgevoerd conform NEN 5707 en of NEN 5897. Het onderzoek moet door een persoon of een instelling die daartoe is erkend op grond van het Besluit bodemkwaliteit uitgevoerd worden. Uit de onderzoeken zal blijken of een aanvullende bodemsanering noodzakelijk is.
4. Als u een bouwwerk gaat slopen waarin asbest zit, moet u dit (voor zover redelijkerwijs uitvoerbaar) eerst verwijderen voordat u start met sloopwerk in of aan het bouwwerk. Bij het verwijderen van het asbest moet u de best beschikbare technieken toepassen om verontreiniging van het milieu met asbest te voorkomen. Dit houdt onder andere in dat het asbest niet gebroken mag worden en er emissiebeperkende maatregelen moeten worden gebruikt (bronafzuiging).

Asbest dat vrijkomt bij het slopen moet u onmiddellijk verzamelen en in afgesloten niet-luchtdoorlatend, doorzichtig verpakkingsmateriaal van voldoende sterkte opslaan. Het verpakkingsmateriaal waarin asbest is opgeslagen, moet worden opgeborgen in een gesloten container of afgesloten opslagplaats.

5. Binnen twee weken na het uitvoeren van de sloopwerkzaamheden moet u een afschrift van het stortbewijs en/of de begeleidingsbrief van de afgevoerde afvalstoffen naar ons toe sturen. Dit kan naar het e-mailadres asbest@odijssellland.nl of per post met een begeleidend schrijven.

Als er ook asbest gesaneerd is, moet u de resultaten van de eindbeoordeling (vrijgave) na de asbestsanering binnen 2 weken naar ons opsturen. Dit kan naar bovengenoemd mailadres. Als er bij de werkzaamheden afvalstoffen vrijkomen, moet u ook een opgave naar ons sturen met daarin de aard, de hoeveelheid en de afvoerbepemming van de afvalstoffen.

Het is verboden om in strijd te handelen met deze voorwaarden.

Wet Bodembescherming

Als u tijdens het uitvoeren van de sloopwerkzaamheden graafwerkzaamheden uitvoert, waarbij de grond wordt geroerd, moet u voorkomen dat wordt gegraven in verontreinigde grond. Wij verzoeken u zich te laten informeren over de noodzaak tot het laten uitvoeren van een bodemonderzoek. Dit kunt u bij ons en/of een adviesbureau doen.

In sommige gevallen bent u verplicht tot het uitvoeren van een bodemonderzoek voordat u start met de graafwerkzaamheden in de bodem. Als wij dit nodig vinden, sturen wij u voor 20 maart 2019 hierover een brief of een e-mail.

Wet natuurbescherming

Wij wijzen u er op dat u misschien een ontheffing of omgevingsvergunning op grond van de Wet natuurbescherming nodig heeft voor de sloopwerkzaamheden. Er kunnen door de sloopwerkzaamheden namelijk (voortplantings- en rustplaatsen van) beschermde soorten beschadigd worden of de werkzaamheden kunnen in of in de directe nabijheid van een Natura 2000-gebied of een natuurmonument plaatsvinden. Een deskundige moet onderzoeken of er geen negatieve effecten ontstaan ten aanzien van die beschermde soorten als gevolg van de sloopwerkzaamheden. Hier bent u als melder zelf verantwoordelijk voor.

U kunt een ontheffing of omgevingsvergunning van de Wet natuurbescherming aanvragen bij de provincie Overijssel. Hier kunt u ook terecht voor meer informatie. Zij zijn bereikbaar via het telefoonnummer 038-4997620.

Omgevingsvergunning

Niet altijd is het doen van een sloopmelding voor de sloopwerkzaamheden voldoende en moet u hiervoor een omgevingsvergunning aanvragen. Hiervan is sprake als de sloopwerkzaamheden plaatsvinden :

- in beschermde stads- en dorpsgezichten;
- in of bij een beschermd monument;
- in een gebied waar op grond van het bestemmingsplan is aangegeven dat het verboden is zonder omgevingsvergunning bouwwerken te slopen;
- in een gebied waar op grond van het bestemmingsplan is aangegeven dat het verboden is zonder omgevingsvergunning graafwerkzaamheden uit te voeren vanwege archeologische waarden.

Subsidiemogelijkheden

Tot 31 december 2019 kunnen eigenaren die een asbestdak door een erkend saneringsbedrijf hebben laten verwijderen, subsidie bij het Rijk aanvragen. Per m² verwijderd asbestdak wordt € 4,50 subsidie gegeven met een maximum van € 25.000,- per eigenaar (hier geldt: op = op). Voor meer informatie verwijzen wij u naar <https://www.rvo.nl/subsidiesregelingen/subsidieregeling-verwijderen-asbestdaken>.

De gemeente stelt daarnaast € 1,- per verwijderde vierkante meter asbestdak beschikbaar (ook hier geldt: op = op). De bijdrage kunt u aanvragen via [REDACTED]. Particulieren die zelf het asbestdak willen verwijderen (maximaal 35 m² geschroefde hechtgebonden asbestplaten) kunnen in plaats van de financiële bijdrage, kiezen voor een veiligheidspakket. Dit is gratis af te halen bij het milieu-brengstation van de [REDACTED], op vertoon van een kopie van deze brief. De door u verwijderde asbestplaten (particulier) kunt u gratis aanbieden bij het milieubrengstation tot 600 kg. U moet het wel volgens voorschrift hebben ingepakt.

Afschrift

Een afschrift van deze brief is verstuurd naar uw gemachtigde [REDACTED]
[REDACTED]

Nadere informatie

Voor meer informatie kunt u contact opnemen met [REDACTED]
medewerker van de Omgevingsdienst IJsselLand.

Met vriendelijke groet,
het college van burgemeester en wethouders van de gemeente [REDACTED]
namens deze
[REDACTED]

Teammanager Toezicht en Handhaving Omgevingsdienst IJsselLand

Dit document is door de OD-IJsselLand digitaal vervaardigd en daarom niet van een handtekening voorzien

Bijlage X Toestemmingsformulier

Rechten en plichten student

De student verleent aan Aeres Hogeschool Dronten en Almere kosteloos de niet-exclusieve toestemming om zijn afstudeerwerkstuk op te nemen in de digitale kennisbank en om dit afstudeerwerkstuk beschikbaar te stellen aan gebruikers binnen en buiten Aeres Hogeschool Dronten en Almere. Hierdoor mogen gebruikers het afstudeerwerkstuk geheel of gedeeltelijk kopiëren en bewerken. Gebruikers mogen dit alleen doen en de resultaten publiceren indien dit gebeurt voor eigen studie en/of onderwijs- en onderzoeksdoeleinden en onder de vermelding van de naam van de student en de vindplaats van het afstudeerwerkstuk.

Afstudeerwerkstukken die als vertrouwelijk moeten worden beschouwd, worden niet opgenomen in de repository.

De toestemming om de afstudeerwerkstuk aan derden beschikbaar te stellen, gaat in per onderstaande datum.

De student geeft Aeres Hogeschool Dronten en Almere het recht de toegankelijkheid van het afstudeerwerkstuk te wijzigen en te beperken indien daar zwaarwegende redenen voor bestaan.

De student verklaart dat de stage-biedende organisatie dan wel de opdrachtgever van het afstudeerwerkstuk geen bezwaar heeft tegen opname en beschikbaarstelling van het afstudeerwerkstuk in de repository.

Verder verklaart de student dat toestemming is verkregen van de rechthebbende van materiaal dat de student niet zelf gemaakt heeft om dit materiaal als onderdeel van de afstudeerwerkstuk op te nemen in de digitale kennisbank en aan derden binnen en buiten Aeres Hogeschool Dronten en Almere beschikbaar te stellen.

De student geeft Aeres Hogeschool Dronten en Almere het recht het afstudeerwerkstuk op te nemen in de digitale kennisbank en ter beschikking te stellen voor een periode van minimaal zeven jaar.

Rechten en plichten Hogeschool

De door de student verleende niet-exclusieve toestemming geeft Aeres Hogeschool Dronten en Almere het recht het afstudeerwerkstuk aan gebruikers binnen en buiten Aeres Hogeschool Dronten en Almere beschikbaar te stellen.

Aeres Hogeschool Dronten en Almere mag verder het afstudeerwerkstuk voor gebruikers binnen en buiten Aeres Hogeschool Dronten en Almere vrij toegankelijk maken voor een gebruiker van de digitale kennisbank en mag deze gebruiker toestemming geven om het afstudeerwerkstuk te kopiëren en te bewerken. Gebruikers mogen dit alleen doen en de resultaten publiceren indien dit gebeurt voor eigen studie en/of onderwijs- en onderzoeksdoeleinden en onder de vermelding van de naam van de student en de vindplaats van het afstudeerwerkstuk.

Aeres Hogeschool Dronten en Almere zal ervoor zorgen dat vermeld wordt wie de schrijver is van het afstudeerwerkstuk waarbij zij tevens aangeeft dat bij gebruik van het afstudeerwerkstuk de herkomst hiervan duidelijk vermeld moet worden. Aeres Hogeschool Dronten en Almere zal duidelijk maken dat voor ieder commercieel gebruik van het afstudeerwerkstuk toestemming van de student nodig is.

Aeres Hogeschool Dronten en Almere heeft het recht de toegankelijkheid van het afstudeerwerkstuk te wijzigen en te beperken indien daar zwaarwegende redenen voor bestaan.

Rechten en plichten gebruiker

Door dit Toestemmingsformulier mag een gebruiker van de digitale kennisbank het afstudeerwerkstuk geheel of gedeeltelijk kopiëren en/of geheel of gedeeltelijk bewerken. Gebruikers mogen dit alleen doen en de resultaten publiceren indien dit gebeurt voor eigen studie en/of onderwijs- en onderzoeksdoeleinden en onder de vermelding van de naam van de student en de vindplaats van het afstudeerwerkstuk.

Toestemming:

Ik : Emiel Hut

- geef toestemming voor opname van mijn afstudeerwerkstuk in repository

☐ geef geen toestemming voor opname in repository. In dit geval wordt alleen intern gearriveerd voor accreditatie doeleinden

Datum 11 juni 2019

Opleiding Bedrijfskunde en Agribusiness

Major Hippische Bedrijfskunde